

8 Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol

Cynnwys

8	Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol.....	1
8.1	Ynglŷn â'r bennod hon	2
	Diffiniadau	2
	Diogelu	4
	Polisi a deddfwriaeth	5
8.2	Beth yr ydym yn ei wybod am y boblogaeth?	7
8.3	Beth y mae pobl yn ei ddweud wrthym?	14
8.4	Adolygiad o'r gwasanaethau a ddarperir ar hyn o bryd	16
8.5	Casgliad ac argymhellion	20
	Cyfeiriadau	23

8.1 Ynglŷn â'r bennod hon

Gall trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol gynnwys cam-drin corfforol, rhywiol ac emosiynol, ac mae'n digwydd mewn pob mathau o berthnasoedd personol, gan gynnwys perthnasoedd rhwng partneriaid o'r un rhyw. Mae cam-drin domestig yn effeithio ar bobl o boed oed a chefnidir, ac mae unigolion sydd wedi dioddef cam-drin domestig yn wynebu risg sylweddol uwch o ddioddef anhwylderau iechyd meddwl, o ddibyniaeth ar gyffuriau ac alcohol, ac o ddod yn ddigartref. Mae cam-drin domestig a thrais rhywiol yn effeithio'n anghyfartal ar bobl ag anghenion gofal a chymorth. Gellir cael rhagor o wybodaeth am anghenion gofal a chymorth pobl yng Ngogledd Cymru, ac am anghenion cymorth gofalwyr, yn y penodau canlynol. Mae pob pennod yn cynnwys adran am ddiogelu.

- Plant a phobl ifanc
- Pobl hŷn
- Iechyd, anabledau corfforol a nam ar y synhwyrâu
- Anabledau dysgu ac awtistiaeth
- Iechyd meddwl
- Gofalwyr
- Sefydliadau diogel
- Cyn-filwyr
- Digartrefedd

Diffiniadau

Mae yna sawl diffiniad o drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol (TEMCDTRh), sy'n cael eu cydnabod yn genedlaethol ac yn rhyngwladol.

Mae Llywodraeth y DU yn diffinio trais a cham-drin domestig fel a ganlyn:

'Unrhyw ddigwyddiad neu batrwm o ddigwyddiadau o reoli, gorfodi, ymddygiad bygythiol, trais neu gam-drin, rhwng pobl 16 oed neu'n hŷn sydd yn, neu sydd wedi bod yn, bartneriaid agos, neu sy'n aelodau o'r un teulu, beth bynnag fo'u rhyw neu rywioldeb. Gall y mathau o gam-drin domestig gynnwys y canlynol, ond nid ydynt wedi'u cyfyngu iddynt:

- Seicolegol
- Corfforol
- Rhywiol

- Ariannol
- Emosiynol

Mae ymddygiad sy'n rheoli yn amrediad o weithredoedd sydd â'r nod o wneud rhywun yn ddarostyngol a/neu yn ddibynnol, a hynny trwy ei ynysu rhag ffynonellau o gefnogaeth, defnyddio ei adnoddau a'i alluoedd er budd personol, sicrhau nad oes ganddo ffordd o wrthsefyll, dianc na bod yn annibynnol, a rheoleiddio ei ymddygiad bob dydd.

Mae ymddygiad sy'n gorfodi yn weithred neu'n batrwm o weithredoedd o ymosod, bygwth, bychanu a chodi ofn, neu gamdriniaeth arall sy'n cael ei defnyddio i niweidio, cosbi neu ddychryn y dioddefwr.

Mae diffiniad y Llywodraeth, nad yw'n ddiffiniad cyfreithiol, yn cynnwys trais ar sail 'anrhydedd', anffurfio organau cenhedlu benywod (FGM) a phriodas dan orfod, ac mae'n glir nad yw dioddefwyr yn gyfyngedig i un rhyw neu grŵp ethnig.

Y ddealltwriaeth gyffredinol ers tro yw bod gorfodi a rheoli yn rhan greiddiol o gam-drin domestig. Gan hynny, ni fydd helaethu'r diffiniad yn ei newid yn sylfaenol. Fodd bynnag, mae'n tynnu sylw at bwysigrwydd adnabod y weithred o orfodi a rheoli fel patrwm cymhleth o gam-drin sy'n gorgyffwrdd ac sy'n cael ei ailadrodd yng nghyd-destun pŵer a rheolaeth.

Oni fydd y diffiniad o gam-drin domestig yn cynnwys gorfodi a rheoli, gall trais a cham-drin domestig gael eu gweld yn ddigwyddiadau ynysig. O ganlyniad, gall dioddefwyr fod yn ansicr ynghylch beth sy'n cael ei gyfrif yn gam-drin domestig – er enghraifft, gallent feddwl mai trais corfforol yn unig sydd dan sylw. Gwyddom mai anaml y cysylltir â'r heddlu neu asiantaethau y tro cyntaf y bydd cam-drin yn digwydd; yn aml, bydd pobl wedi dioddef trais a chamdriniaeth lawer gwaith cyn iddynt ofyn am gymorth' (Y Swyddfa Gartref, 2013)

Daeth y drosedd o ymddygiad sy'n gorfodi neu'n rheoli i rym ym mis Rhagfyr 2015, a chanddi'r ddedfryd fwyaf o bum mlynedd yn y ddaifa, dirwy neu'r ddau. Gall dioddefwyr ymddygiad sy'n gorfodi a rheoli, nad yw'n mynd mor bell â thrais corfforol, ond sy'n gyfystyr â cham-drin seicolegol ac emosiynol eithafol, ddod â'r cyflawnwyr o flaen eu gwell. Mae cyflwyno'r drosedd hon yn cau'r bwll yn y gyfraith o ran patrymau ymddygiad sy'n gorfodi neu'n rheoli mewn perthynas rhwng partneriaid agos, cyn-bartneriaid sy'n dal i gyd-fyw, neu aelodau o'r un teulu.

Mae dioddefwyr trais domestig yn fwy tebygol na dioddefwyr unrhyw fathau eraill o droseddau o brofi erledigaeth sy'n cael ei hailadrodd (Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, 2016). Mae targedu dioddefwyr a meithrin perthynas amhriodol â hwy yn gyffredin iawn, a gall y cyflawnwr barhau i stelcio neu

aflonyddu ar y dioddefwr ymhell wedi iddo/iddi roi terfyn ar y berthynas. Gall y cam-drin parhaus hwn gynnwys tadau treisgar sy'n mynnu cael mwy o gysylltiad â'u plant, fel bod y fam yn treulio llawer o'i hamser yn y llys neu gyda'r gwasanaethau eirioli.

Ystyr trais rhywiol yw treisio ac ymosod yn rhywiol, cam-drin rhywiol, camfanteisio'n rhywiol, aflonyddu rhywiol, meithrin perthynas amhriodol, neu fygythiadau o drais rhywiol eu natur (The Survivors Trust Cymru, 2014).

Diogelu

Mae wedi'i hen gydnabod bod cam-drin domestig yn fater diogelu plant. Yn rhinwedd A120 o'r Ddeddf Mabwysiadu a Phlant, ehangwyd y diffiniad o 'niwed' yn y Ddeddf Plant i gynnwys dod i gysylltiad â chamdriniaeth neu fod yn dyst iddi. Mae tua 18% o bobl ifanc 11 i 17 mlwydd oed wedi dod i gysylltiad â cham-drin domestig rhwng oedolion yn y cartref (Radford *et al.*, 2011), a nodwyd bod cam-drin domestig yn ffactor risg mewn 54% o adolygiadau o achosion difrifol a gynhaliwyd rhwng 2011 a 2014 yn Lloegr (Sidebotham *et al.*, 2016).

Yn fwy diweddar, cydnabyddir bod cysylltiad rhwng nifer yr achosion o drais a cham-drin domestig a diogelu oedolion. Mynegwyd pryder gan Community Care (2013) ynghylch defnyddio ymyriadau gwasanaethau cymdeithasol mewn sefyllfaoedd cam-drin domestig, lle mae perygl y bydd y prif fater yn cael ei esgeuluso neu'n cael sylw annigonol. Mae ymchwil yn awgrymu bod menywod a dynion â salwch neu anabledd hirdymor bron ddwywaith yn fwy tebygol o ddiodef troseddau rhywiol (Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, 2014). Mae ymchwil arall yn awgrymu y gall trais a cham-drin domestig fod yn fwy cymhleth lle bydd anabledd, neu y gall dechrau'r anabledd ei hun arwain at ymddygiad treisgar neu waethygu trais a cham-drin sydd eisoes yn bod (Casteel 2008).

Gall creu'r cysylltiadau rhwng diogelu a cham-drin domestig fod yn heriol wrth weithio'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol â phobl sydd ag anghenion gofal a chymorth, ac sydd eisoes yn agored i niwed oherwydd eu hamgylchiadau.

Mae cyfran sylweddol o waith diogelu plant ac oedolion yn gysylltiedig â cham-drin neu esgeuluso pobl ag anghenion gofal a chymorth sy'n byw yn eu cartrefi eu hunain. Hwyrach mai trais rhwng partneriaid agos yw'r syniad mwyaf cyffredin o drais domestig, ond gall ddigwydd ar sawl ffurf arall, a chael ei gyflawni gan amrywiaeth o bobl. Gan hynny, mae llawer o waith diogelu yn gysylltiedig hefyd â cham-drin domestig.

Creu'r cysylltiadau rhwng diogelu oedolion a cham-drin domestig

Dengys ymchwil fod angen cymorth diogelu ar gyfran sylweddol o bobl oherwydd eu bod yn diodef cam-drin domestig (Cymdeithas Llywodraeth Leol). Er bod gwaith cefnogi pobl sy'n diodef cam-drin domestig a gwaith diogelu

oedolion yn gorgyffwrdd yn glir, maent wedi datblygu yn ddau faes proffesiynol ar wahân. Mae angen creu cysylltiadau clir o ran strategaeth ac ymarfer rhwng y dulliau gweithredu hyn.

Creu'r cysylltiadau rhwng diogelu plant a cham-drin domestig

Mae yna hefyd gysylltiad cryf, yn seiliedig ar dystiolaeth, rhwng cam-drin domestig a cham-drin plant. Mae dod i gysylltiad â thrais a cham-drin domestig bob amser yn niweidiol i blant, er bod ei effaith arnynt yn gallu amrywio.

Mae ymchwil yn awgrymu bod 62% o blant sy'n dod i gysylltiad â thrais a cham-drin domestig hefyd yn dioddef niwed uniongyrchol oherwydd camdriniaeth neu esgeulustod corfforol neu emosiynol (Cydweithredu yn erbyn Cam-drin Domestig (caada), 2014). Mae bron pob un o'r rheiny sy'n cael eu cam-drin yn gorfforol yn cael eu cam-drin gan gyflawnwr y cam-drin domestig. Mae yna gydnabyddiaeth gynyddol hefyd fod gweld cam-drin domestig yn cael effaith seicolegol niweidiol ar blant.

Golyga hyn fod gan weithwyr proffesiynol sy'n delio â materion diogelu oedolion a thrais a cham-drin domestig sy'n cynnwys plant, neu lle mae plant yn bresennol, ddyletswydd i gyfeirio'r mater i'r gwasanaethau plant gan ddefnyddio protocolau a gweithdrefnau lleol. Mae hyn yn wir hyd yn oed os yw'r oedolyn sy'n dioddef yn dewis peidio â derbyn cymorth ei hun neu'n methu gwneud hynny.

Pan fydd cyfleoedd yn codi i gynnal asesiadau ar y cyd ac i gydweithio ar draws y gwasanaethau oedolion a phlant a'r gwasanaethau cam-drin domestig, dylid ystyried gwneud hynny bob amser. Mae Cynghorwyr Trais Pobl Ifanc (YPVA) yn cynnig cymorth ymarferol i bobl ifanc rhwng 13 a 17 oed sy'n cael eu cam-drin mewn perthynas, ac mae'r cynghorwyr hyn ar gael mewn rhai ardaloedd. Yn ogystal, gall cymorth arbenigol fod ar gael i blant iau yn yr ysgol.

Gweler y bennod Plant a phobl ifanc i gael rhagor o wybodaeth.

Polisi a deddfwriaeth

O ystyried y cysylltiadau amlwg rhwng diogelu a thrais a cham-drin domestig, mae angen i weithwyr proffesiynol gofal cymdeithasol fod yn ymwybodol o'r canlynol:

- Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015
- Creu trosedd newydd o'r enw Ymddygiad sy'n Gorfodi a Rheoli mewn Perthynas Agos neu Deuluol yn ddarostyngedig i adran 76 o'r Ddeddf Troseddau Difrifol

O ran ei photensial i fynd i'r afael â cham-drin domestig, mae Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) yn cyflwyno tair swyddogaeth allweddol newydd:

- diffiniad newydd o Oedolyn sy'n wynebu Risg,
- cyflwyno gorchmynion amddiffyn a chynorthwyo oedolion a byrddau diogelu oedolion, a
- dyletswydd i holi a rhoi gwybod pan fydd gan awdurdod lleol achos rhesymol i amau bod unigolyn yn oedolyn sy'n wynebu risg.

Mae'r ddarpariaeth yn rhan 7 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ymchwilio pan amheuir bod plentyn neu oedolyn ag anghenion gofal a chymorth yn wynebu risg o gamdriniaeth neu esgeulustod (adran 126).

Mae creu Gorchmynion Amddiffyn a Chynorthwyo Oedolion yn rhoi pwerau a chyfrifoldebau i gynghorau ymateb i amheuaeth o gam-drin. Pan fydd pob ymgais arall i gael mynediad at eiddo wedi methu, gall Swyddog Awdurdodedig a benodwyd gan gyngor lleol wneud cais i Ynad Heddwch am ganiatâd i fynd i mewn i eiddo gyda swyddog heddlu i gael sgwrs breifat â'r sawl yr amheuir ei fod yn ddiodefwr, ac i ganfod a yw'n gwneud penderfyniadau o'i wirfodd ac nad yw'r unigolyn hwnnw yn 'oedolyn sy'n wynebu risg'.

At hynny, mae'n bosibl y gallai cynnal asesiadau ar sail ymddangosiad o angen arwain at nodi camdriniaeth neu gamdriniaeth bosibl. I gael rhagor o wybodaeth am y ddeddf, gweler atodiad 1.

Bydd Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015 yn cryfhau ymwybyddiaeth gweithwyr proffesiynol o gam-drin domestig, ac o sut i adnabod y Fframwaith Hyfforddiant Cenedlaethol ar Gam-drin Domestig yn well o dan adran 15. Mae'r Fframwaith Hyfforddiant Cenedlaethol yn cynnwys 6 grŵp o hyfforddiant â'r deilliannau canlynol:

- Grŵp 1: Gweithlu sy'n effro i TEMCDTRh ac yn ymwybodol ohono
- Grŵp 2: Ymarferwyr medrus, sydd yn y lle iawn, sy'n adnabod ac yn cynorthwyo dioddefwyr TEMCDTRh mewn modd rhagweithiol
- Grŵp 3: Staff allweddol, sy'n barod i gynorthwyo cydweithwyr a chleientiaid pan gaiff dioddefwyr TEMCDTRh eu hadnabod
- Grŵp 4: Ymarferwyr arbenigol a all gynnig ymyrraeth effeithlon, gwybodus ar gyfer pob atgyfeiriad a geir
- Grŵp 5: Rheolwyr arbenigol, galluog sy'n rhedeg gwasanaethau cryf ac sy'n rheoli ymarferwyr effeithiol

- Grŵp 6: Arweinwyr cryf sy'n creu diwylliant sy'n cydnabod bod TEMCDTRh yn faterion gwasanaeth cyhoeddus sy'n gofyn am ymateb o ansawdd.

Mae Lefelau 1 i 3 yn cynnwys e-ddysgu i godi ymwybyddiaeth holl staff awdurdodau lleol a chyrff gwasanaethau cyhoeddus eraill. Mae Lefel 2 a 3 yn cynnwys cwestiynau targededig o dan y teitlau Gofyn a Gweithredu a Gofyn a Gweithredu manwl, yn y drefn honno, i helpu gweithwyr proffesiynol i adnabod arwyddion a symptomau cam-drin domestig, i ofyn cwestiynau sensitif a phenodol, ac i atgyfeirio achosion i sefydliadau arbenigol. Disgwylir y bydd lefel 2 a 3 yn arbennig o berthnasol i swyddogion llinell flaen ac uwch-reolwyr nad yw cam-drin domestig yn rhan o'u busnes craidd, o bosibl, ond sydd, yn rhan o'u gwaith, yn dod i gysylltiad â chleientiaid sydd wedi dioddef cam-drin domestig.

Ymhlith y ddeddfwriaeth berthnasol arall, mae Deddf Tai (Cymru) 2014, i atal a lleddfu digartrefedd, sy'n pennu bod wynebu risg o gam-drin, gan gynnwys cam-drin domestig, yn ffactor wrth benderfynu a yw'n rhesymol i unigolyn barhau i fyw yn ei lety presennol. Hefyd, mae Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 yn disgrifio dull gweithredu newydd o ran contractau ar y cyd a fydd yn helpu goroeswyr trwy ganiatáu i gyflawnwyr gael eu targedu a'u troi allan.

Gall y fframweithiau deddfwriaethol eraill hyn helpu i gryfhau swyddogaeth Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) ac, yn sgil y ddyletswydd i ymholi a hysbysu, gallant gynnig mwy o amddiffyniad i blant ac oedolion agored i niwed, ac annog y gwasanaethau cymdeithasol i gydweithio'n well ag eraill.

8.2 Beth yr ydym yn ei wybod am y boblogaeth?

Amcangyfrifir bod un ym mhob pedair menyw ac un ym mhob chwe dyn yn dioddef trais yn ystod eu hoes (Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, 2014). Dywed oddeutu 8.5% o fenywod a 4.5% o ddynion iddynt brofi cam-drin domestig yn y flwyddyn flaenorol (Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, 2014). Yn ôl yr amcangyfrifon, mae hyn yn gyfystyr ag 16,000 o ddioddefwyr benywaidd ac 8,000 o ddioddefwyr gwrywaidd yng Ngogledd Cymru bob blwyddyn.

Mae Tabl 8.1 yn dangos bod cyfanswm y digwyddiadau domestig a gofnodwyd gan yr heddlu (yn cynnwys troseddau a digwyddiadau eraill), yn fras, yn 11,000 yn 2015-16.

Tabl 8.1 Cyfanswm nifer y digwyddiadau domestig (troseddau a digwyddiadau eraill)

	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16
Ynys Môn	1,130	1,060	960	760	960
Gwynedd	1,870	1,980	1,600	1,190	1,620
Conwy	2,260	2,570	2,130	1,550	1,960
Sir Ddinbych	2,300	2,330	1,790	1,500	1,900
Sir y Fflint	2,400	2,760	2,250	1,870	2,140
Wrecsam	2,870	3,290	2,840	2,180	2,720
Gogledd Cymru	12,800	14,000	11,600	9,000	11,300

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly efallai na fyddant yn cyfansymio
Ffynhonnell: Heddlu Gogledd Cymru

Mae cam-drin domestig yn costio £66 miliwn y flwyddyn i'r gwasanaethau cyhoeddus yng Ngogledd Cymru

Amcangyfrifir mai £66 miliwn¹ (Walby, 2009) yw cyfanswm costau cam-drin domestig yng Ngogledd Cymru. Mae hyn yn cynnwys costau gofal iechyd, cyfiawnder troseddol, gwasanaethau cymdeithasol, tai a llochesau a chostau cyfreithiol, yn ogystal ag allbwn economaidd a gollir. Ar ben hynny, amcangyfrifir bod y costau dynol ac emosiynol yn £114 miliwn (Walby, 2009). Yn ôl adroddiad diweddar Walby (2009), gwelwyd gostyngiad sylweddol yng nghostau cyffredinol cam-drin domestig rhwng 2001 a 2008, yn bennaf oherwydd bod llai o allbwn economaidd wedi'i gollu, yn ogystal â llai o gostau dynol ac emosiynol o ganlyniad i ddefnyddio mwy ar wasanaethau cyhoeddus. Bu i gyfradd gyffredinol trais domestig ostwng hefyd rhwng 2001 a 2008, a'r casgliad oedd bod y buddsoddiad mewn gwasanaethau cyhoeddus yn gost-ffeithiol i'r wlad gyfan, yn ystod y cyfnod hwnnw.

Gallai lleihau trais a chamdriniaeth ymhellach arwain at arbedion sylweddol o ran iechyd a gofal cymdeithasol (Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2016). Mae ymyriadau effeithiol yn cynnwys canolbwyntio ar blant a phobl ifanc; atal trais a cham-drin domestig a thrais yn erbyn menywod; lleihau defnydd niweidiol o alcohol; a dulliau gweithredu amlasiantaeth. Er enghraifft, gallai rhoi Canllawiau NICE ar Drais a Cham-drin Domestig (NICE, 2015) ar waith arbed £4,700 fesul unigolyn bob mis o ran costau hirdymor sy'n gysylltiedig â thrin a chynorthwyo unigolion sy'n dioddef anhwylder straen wedi trawma o ganlyniad i drais a cham-drin.

¹ Cyfrifwyd y ffigur trwy gyfuno amcangyfrifon o gostau pob cyngor lleol yng Ngogledd Cymru gan Trust for London a ffigurau Elusen Henry Smith sy'n seiliedig ar amcangyfrifon Walby (2009).

Ni roddir gwybod i'r heddlu am bob achos o gam-drin domestig, ond mae nifer yr adroddiadau yn cynyddu

Dengys Tabl 8.2 fod nifer y troseddau trais domestig ag anafiadau yng Ngogledd Cymru yn llawer is na'r amcangyfrif o'r bobl sy'n debygol o fod wedi dioddef y drosedd. Ers blynyddoedd, ni roddir gwybod i'r heddlu am bob achos o drais a cham-drin domestig, ac mae'n debygol mai cynnydd yn nifer yr adroddiadau yn hytrach na nifer y digwyddiadau sydd i gyfrif am y cynnydd yn nifer y troseddau a gofnodwyd dros y tair blynedd diwethaf (Heddlu Gogledd Cymru, 2016). Yn 2015-16 roedd 1,700 o droseddau trais domestig ag anafiadau yng Ngogledd Cymru, 870 ohonynt yn ymwneud ag unigolyn dan 16 oed a 560 yn ymwneud â phlentyn dan 6 oed (gweler Tabl 8.2, 0 a 0 i gael rhagor o wybodaeth).

Tabl 8.2 Nifer y troseddau trais domestig ag anafiadau yn ôl y sir yng Ngogledd Cymru

	2013-14	2014-15	2015-16
Ynys Môn	100	130	170
Gwynedd	180	210	280
Conwy	280	210	270
Sir Ddinbych	210	260	270
Sir y Fflint	270	300	340
Wrecsam	350	340	380
Gogledd Cymru	1,400	1,500	1,700

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly efallai na fyddant yn cyfansymio
Ffynhonnell: Heddlu Gogledd Cymru

Tabl 8.3 Nifer y troseddau trais domestig ag anafiadau yn ymwneud ag unigolyn dan 16 oed

	2013-14	2014-15	2015-16
Ynys Môn	50	70	100
Gwynedd	90	100	130
Conwy	130	90	130
Sir Ddinbych	110	130	130
Sir y Fflint	150	160	170
Wrecsam	190	190	210
Gogledd Cymru	720	730	870

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly efallai na fyddant yn cyfansymio
Ffynhonnell: Heddlu Gogledd Cymru

Tabl 8.4 Nifer y troseddau trais domestig ag anafiadau yn ymwneud â phlentyn dan 5 oed

	2013-14	2014-15	2015-16
Ynys Môn	30	50	60
Gwynedd	60	60	90
Conwy	80	60	80
Sir Ddinbych	70	90	80
Sir y Fflint	90	90	110
Wrecsam	130	120	140
Gogledd Cymru	470	470	560

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly efallai na fyddant yn cyfansymio

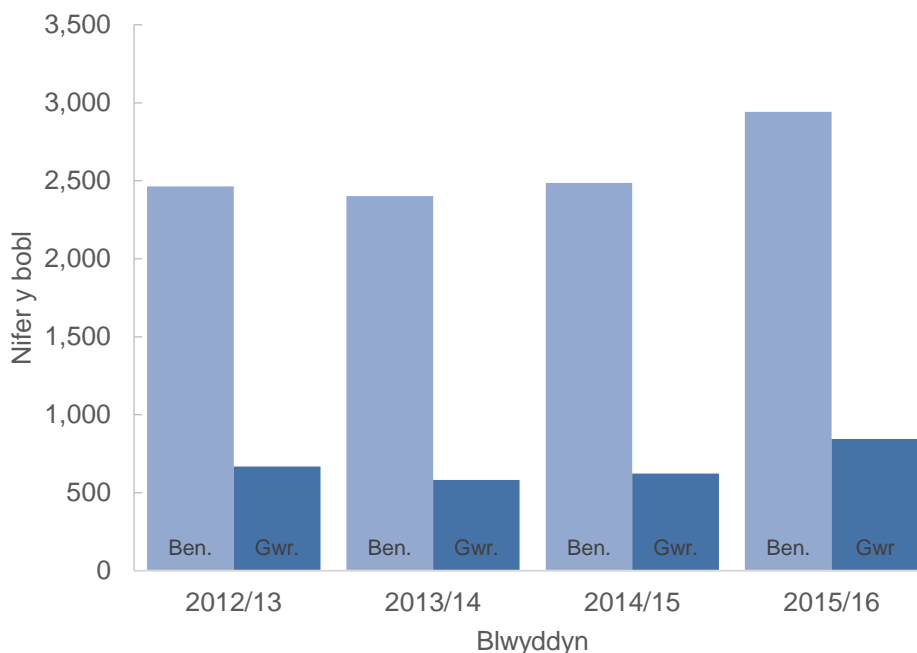
Ffynhonnell: Heddlu Gogledd Cymru

Mae menywod yn fwy tebygol na dynion o ddioddef trais a cham-drin domestig

Ledled Gogledd Cymru, mae tua 80% o ddioddefwyr trais a cham-drin domestig yn fenywod ac 20% yn ddynion. Yr un gyfran a welir ym mhob sir, ac mae hon wedi aros yn weddol gyson dros y pedair blynedd diwethaf, er y gwelwyd gostyngiad cyffredinol yn nifer y dioddefwyr, fel y gwelir yn Ffigur 8.1 a Tabl 8.5.

Derbyniodd Llinell Gymorth Byw Heb Ofn, sy'n cael ei rhedeg gan Gymorth i Ferched Cymru, tua 5,000 o alwadau yn 2015-16. Roedd y mwyafrif o'r rhain (4,800) yn alwadau gan fenywod. Yn ogystal, derbyniwyd tua 20 o alwadau gan blant dan 17 oed, a 170 o alwadau gan oedolion 56 oed a hŷn.

Ffigur 8.1 Trais domestig yn ôl rhyw y dioddefwyr, Gogledd Cymru, 2012/13 i 2015/16

Ffynhonnell: Heddlu Gogledd Cymru

Tabl 8.5 Dioddefwyr trais domestig yn ôl rhyw yng Ngogledd Cymru

Cyngor lleol	2012/13		2013/14		2014/15		2015/16	
	Ben.	Gwr.	Ben.	Gwr.	Ben.	Gwr.	Ben.	Gwr.
Ynys Môn	220	60	190	50	220	50	270	70
Conwy	410	110	430	130	380	100	490	140
Sir Ddinbych	430	110	380	100	390	110	470	120
Sir y Fflint	400	120	430	90	480	130	550	180
Gwynedd	420	120	370	80	360	90	450	140
Wrecsam	590	140	600	120	660	130	720	200
Cyfanswm	2,500	670	2,400	580	2,500	620	2,900	840

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly efallai na fyddant yn cyfansymio
Ffynhonnell: Heddlu Gogledd Cymru

Mae achosion o orfodi a rheoli yn cael eu cofnodi bellach

Cofnodwyd 33 o droseddau ymddygiad sy'n gorfodi/rheoli mewn perthynas agos/deuluol yn ardal Gogledd Cymru ers cyflwyno'r drosedd yn Rhagfyr 2015.

Mae nifer y troseddau rhywiol yn cynyddu yng Ngogledd Cymru

Gwelwyd bod cyfanswm y troseddau rhywiol yng Ngogledd Cymru wedi cynyddu o 900 yn 2012-13 i 1,400 yn 2015-16. Gwelwyd y cynnydd hwn ym mhob sir yng Ngogledd Cymru, fel y nodir yn Tabl 8.6. Credir mai cynnydd mewn adroddiadau am ddigwyddiadau o'r gorffennol sydd i gyfrif am hyn yn hytrach na nifer yr achosion yn gyffredinol. (Heddlu Gogledd Cymru, 2016)

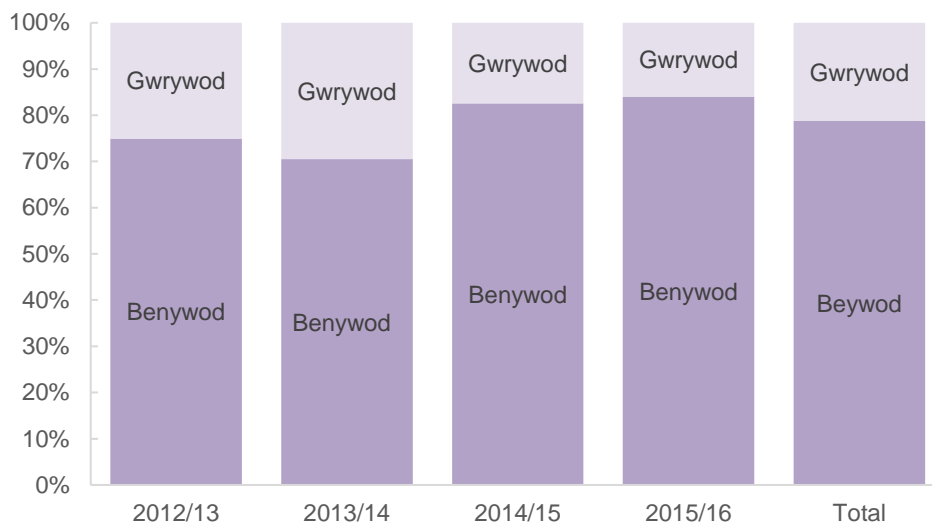
Tabl 8.6 Nifer y troseddau rhywiol yn ôl awdurdod lleol

	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16
Ynys Môn	80	80	130	120
Gwynedd	140	160	190	260
Conwy	150	160	180	220
Sir Ddinbych	150	160	200	270
Sir y Fflint	140	160	180	270
Wrecsam	240	270	240	280
Gogledd Cymru	900	970	1,100	1,400

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly efallai na fyddant yn cyfansymio
Ffynhonnell: Heddlu Gogledd Cymru

Mae'r gwahaniaeth yng nghyfrannau'r menywod a'r dynion sy'n dioddef trais rhywiol yn debyg i'r hyn a welir ymhlith dioddefwyr trais a cham-drin domestig. Yn ardal Gogledd Cymru, dros y pedair blynedd diwethaf, roedd 80% o ddioddefwyr trais rhywiol yn fenywod ac roedd 20% yn ddynion. Fodd bynnag, mae'r cyfrannau hyn yn amrywio o'r naill flwyddyn i'r llall, fel y nodir yn Ffigur 8.2.

Ffigur 8.2 Troseddau rhywiol yng Ngogledd Cymru yn ôl cyngor lleol a rhyw y dioddefwyr

Ffynhonnell: Heddlu Gogledd Cymru

Camfanteisio'n rhywiol ar blant (CSE)

'Mae camfanteisio'n rhywiol ar blant yn golygu gorfodi plant a phobl ifanc i gymryd rhan mewn gweithgareddau rhywiol, neu ddylanwadu arnynt i wneud hynny. Mae'n fath ar gam-drin rhywiol lle mae rhyw fath o daliad yn cael ei gyfnewid, a all gynnwys arian, ffonau symudol ac eitemau eraill, cyffuriau, alcohol, lle i aros, 'amddiffyniad' neu anwyldeb. Mae natur agored i niwed y person ifanc, ynghyd â'r broses hudo a ddefnyddir gan y rhai sy'n cyflawni'r troseddau, yn ei wneud yn ddi-rym i adnabod natur gamfanteisio perthnasoedd, ac i roi caniatâd gwybodus.' (Barnardos, 2013).

Mae nifer yr asesiadau o ran Fframwaith Asesu'r Risg o Gamfanteisio'n Rhywiol (SERAF) yng Nghymru yn cynyddu o flwyddyn i flwyddyn oherwydd bod ymwybyddiaeth o'r mater yn cynyddu. (Barnardos, 2016). Mae rhagor o wybodaeth am y gwaith i daclo camfanteisio'n rhywiol ar blant yng Ngogledd Cymru ar gael yma <http://www.north-wales.police.uk/advice-and-support/stay-safe/child-sexual-exploitation/what-is-cse>.

Yr heddlu sy'n gwneud y rhan fwyaf o atgyfeiriadau MARAC, ac mae nifer yr achosion MARAC wedi aros yn debyg dros amser

Mae MARAC (cynhadledd asesu risg amlasiantaeth) yn gyfarfod i rannu gwybodaeth am yr achosion o gam-drin domestig uchaf eu risg rhwng cynrychiolwyr yr heddlu lleol, iechyd, diogelu, swyddogion tai, Cynghorwyr Annibynnol ar Drais Domestig (IDVAs), swyddogion prawf, ac arbenigwyr eraill o'r sectorau statudol a gwirfoddol. Bydd y cynrychiolwyr yn trafod y dewisiadau ar gyfer gwella diogelwch y dioddefwr, ac yn datblygu Cynllun Gweithredu ar gyfer Rheoli Risg.

Yn 2015-16, cynhaliwyd 72 MARAC yng Ngogledd Cymru (un bob mis yn y chwe sir), a thrafodwyd 910 o achosion. Gwelwyd niferoedd tebyg i'r rhain mewn blynyddoedd blaenorol. Roedd 25% o'r achosion a drafodwyd yn rhai a drafodwyd o'r blaen. Yr heddlu sy'n atgyfeirio'r nifer mwyaf o achosion i MARAC, sef 58% o'r atgyfeiriadau. Mae Tabl 8.7 yn dangos bod nifer yr achosion ledled Gogledd Cymru yn eithaf tebyg, ond mae nifer yr achosion yn Wrecsam a Sir Ddinbych yn uwch na'r cyfartaledd, o ystyried maint y boblogaeth.

Tabl 8.7 Nifer yr achosion MARAC yn ôl awdurdod lleol, 2015-16

	Achosion a drafodwyd	Achosion am bob 10,000 o'r boblogaeth
Ynys Môn	80	26
Gwynedd	140	27
Conwy	130	25
Sir Ddinbych	130	32
Sir y Fflint	160	25
Wrecsam	280	51
Gogledd Cymru	910	31

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly efallai na fyddant yn cyfansymio
Ffynhonnell: SafeLives

Mae Tabl 8.8 yn dangos canran yr achosion MARAC sy'n ymwneud â phobl â nodweddion a ddiogelir o dan y ddeddfwriaeth cydraddoldeb. Mae'r tabl yn cynnwys y niferoedd y mae 'SafeLives' yn awgrymu y gellid disgwyl eu gweld, ac mae hyn yn dangos, ar y cyfan, fod mwy o achosion na'r disgwyl yng Ngogledd Cymru yn ymwneud â phobl Dduon a Lleiafrifoedd Ethnig, ond bod llai o achosion na'r disgwyl yn ymwneud â phobl LGBT a phobl anabl.

Tabl 8.8 Achosion MARAC yn ôl nodweddion a ddiogelir ac awdurdod lleol, 2015-16

	% BME	% LGBT	% Anabl	% Dynion (a)	% 16-17 oed
Ynys Môn	4	0	0	1	3
Gwynedd	8	0	1	5	1
Conwy	4	1	0	6	3
Sir Ddinbych	3	0	2	5	2
Sir y Fflint	5	2	6	7	1
Wrecsam	6	2	6	7	2
Gogledd Cymru	5	1	3	6	1
Awgrym SafeLives	0	5	17	4-10	-

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly efallai na fyddant yn cyfansymio

Ffynhonnell: SafeLives

Anghenion o ran tai a digartrefedd

Mapiwyd anghenion yng Ngogledd Cymru ar gyfer y Grant Cefnogi Pobl, a gwelwyd bod angen cymorth yn gysylltiedig â thrais domestig ar 1,600 o bobl yn ardal Gogledd Cymru (92% yn ferched/8% yn ddynion).

Mae lle i 63 o oedolion mewn llochesau yng Ngogledd Cymru, naill ai mewn llety cyfunol neu mewn unedau gwasgaredig. Mae'r llochesau'n darparu ar gyfer plant hefyd. Mae'r galw am leoedd yn barhaus ac yn fwy na'r cyflenwad sydd ar gael. Mae cyhoedduswydd yn y cyfryngau sy'n codi ymwybyddiaeth o gamdriniaeth yn helpu dioddefwyr i adnabod eu sefyllfa eu hunain. Dywed darparwyr eu bod yn cadw rhestrau aros (Cydwethredfa Gwella Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol a Llesiant Gogledd Cymru, 2016). Darperir lleoedd lloches yn dilyn asesiad risg trylwyr gan y darparwr arbenigol; bydd yr asesiad hwn yn diogelu'r preswylwyr presennol, ac yn cynnig mwy o ddiogelwch a chyfrinachedd i'r dioddefwr. I'r rhai a dderbynnir, mae'r llochesau ar gael bob awr o bob dydd, a gellir cysylltu'n uniongyrchol â'r darparwr neu ddilyn protocolau ar-alwad Byw Heb Ofn trwy ffonio 0808 801 0800 ar ôl oriau. Prin yw'r lleoedd lloches i bobl y mae angen llawer o gymorth arnynt, neu i bobl ag anabledd corfforol.

Yn ogystal â'r ddarpariaeth llochesau, mae'r dewisiadau ar gyfer cartrefu dioddefwyr trais domestig pan na fydd yn ddiogel iddynt aros yn eu cartref eu hunain yn cynnwys:

- Unedau gwasgaredig – eiddo hunangynhwysol ar gyfer dioddefwyr trais a cham-drin domestig heb y cymorth dwys a ddarperir mewn llochesau.
- Tai diogel.

Mae angen sicrhau bod darpariaeth ar gael i bobl ag anghenion gofal a chymorth.

8.3 Beth y mae pobl yn ei ddweud wrthym?

Mae i bob ffurf ar drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol oblygiadau o ran gofal cymdeithasol. I raddau helaeth, mae'n anodd rhagweld y galw am wasanaethau, er bod yna alwadau dwys, niferus a brys yn aml iawn. Ar ben hynny, bydd y troseddau hyn yn cael effaith ddirdynol ar lesiant dioddefwyr yn y byrdymor a'r hirdymor, gan gynyddu'r pwysau ar ystod eang o wasanaethau.

Ar adeg cyflwyno Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015 gan Lywodraeth Cymru, mae toriadau cyllideb yn effeithio ar bob darparwr gwasanaethau arbenigol. Mae hyn er gwaethaf y ffaith

fod yr asiantaethau hyn yn cael eu boddi gan atgyfeiriadau gan yr heddlu, ymwelwyr iechyd, gweithwyr cymdeithasol a sefydliadau trydydd Sector (Hobbs, 2016). Er bod gan dioddefwyr trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol anghenion ymarferol clir, clywir yr un apeliadau damcaniaethol yn gyson (Cymorth i Fenywod, 2016);

- Credwch fy stori (ni waeth pa mor afresymegol mae'n ymddangos)
- Cefnogwch fi (a'm plant), a helpwch fi i gadw'n ddiogel
- Nid fi sy'n gyfrifol, ond y cyflawnwr

Caiff y sylwadau hyn gan oroeswyr eu hailadrodd gan fenywod sy'n cael cymorth datblygu gwytnwch wedi iddynt ddianc o berthynas lle caent eu gorfodi a'u rheoli (Hobbs, 2016). Nid yw dioddefwyr yn gwahodd y profiadau hyn; maent yn digwydd oherwydd bod cyflawnwyr yn dreisgar tuag atynt. Mewn perthynas agos, mae'r cam-drin hwn yn achosi dryswch a thrallod. Tra bydd darparwyr gwasanaethau arbenigol yn deall deinameg taith y dioddefwr, mae rhai gwasanaethau cyhoeddus yn llai abl i ddirnad trais a cham-drin domestig. Nododd yr Ymgynghoriad â Goroeswyr gan Gymorth i Ferched Cymru (2016) fod dioddefwyr (gwryw a benyw) yn cael eu beio am eu hamgylchiadau, a phrin y cydnabyddir ymdrechion dioddefwyr i atal neu leihau'r niwed. Mae hyn yn arbennig o wir pan fydd rhieni a gafodd eu cam-drin yn ceisio amddiffyn eu plant, ond yn wynebu holi didrugaredd a chyhuddiadau gan y gwasanaethau cymdeithasol a'r system cyfiawnder troseddol. Maent yn meddwl tybed pam mae cyflawnwyr yn osgoi'r fath sylw, er bod dioddefwyr yn ymwybodol o sail grym y cyflawnwyr hyn.

Effaith y trais a'r cam-drin ar eu plant yw consyrn pennaf llawer o oroeswyr (Cymorth i Ferched Cymru, 2016). Gwelant fod ar blant angen clust i wrando, a mynediad at gymorth arbenigol sy'n wahanol i'r cymorth a ddarperir i'r rhiant neu ofalwr a gafodd ei gam-drin, ac ar wahân iddo. Mae angen rhagor o waith hefyd i atal plant a phobl ifanc rhag cael eu cam-drin, yn cynnwys helpu plant a phobl ifanc i adnabod camdriniaeth, ac i wybod lle mae cymorth i'w gael. Gallai hyn gynnwys rhaglenni yn yr ysgol (gan ddechrau gyda phlant ifanc), gwasanaethau cyfrinachol sydd ar gael trwy'r ysgol, a gwasanaethau therapiwtig.

Nodwyd 10 prif argymhelliad i Lywodraeth Cymru gan oroeswyr (Llywodraeth Cymru, 2016; Cymorth i Ferched Cymru, 2016)

1. Gwasanaethau arbenigol pwrpasol ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n dioddef cam-drin domestig, trais rhywiol, Anffurfio Organau Cenhedlu Benywod (FGM), priodas dan orfod, camfanteisio neu aflonyddu rhywiol, neu ar gyfer plant a phobl ifanc y mae'r materion hyn yn effeithio arnynt.

2. Gwasanaethau arbenigol i oroeswyr o ran cam-drin domestig a thrais rhywiol, sydd ar gael yn hwylus, a chanddynt adnoddau digonol i ddiwallu anghenion grwpiau penodol o oroeswyr.
3. Gwelliannau i arferion y llys teulu a CAF/CASS Cymru, a chyswllt diogel i blant mewn achosion o gam-drin domestig a thrais rhywiol.
4. Cymorth hwylus o ran 'gwasanaeth lloches' ym mhob ardal, ochr yn ochr â dewisiadau tai diogel, fforddiadwy, hirdymor i ddarparu hyblygrwydd a dewis.
5. Grwpiau menywod a chymorth gan gymheiriaid sy'n lleihau arwahanrwydd ac sy'n manteisio ar fannau annibynnol, a hynny i feithrin hyder, parch a grymuso.
6. Mynediad cyfartal at ddiogelwch, cymorth, amddiffyniad a chyfiawnder, ac arian i fyw'n annibynnol, ni waeth beth fydd statws mewn fudo dioddefwyr.
7. Cwmsela a gwasanaethau therapiwtig i oroeswyr, sydd ar gael pan fydd ei angen, sy'n briodol i oed yr unigolion, ac sy'n gymorth i feithrin gwytnwch ac adferiad.
8. Canolbwyntio'n fwy ar atal ymddygiad cyflawnwyr a chael y cyflawnwyr, mewn achosion o orfodi a rheoli, i adael a rhoi diwedd ar berthnasoedd treisgar.
9. Gwell hyfforddiant i'r holl wasanaethau ar bob agwedd ar drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, wedi'i lywio gan brofiadau goroeswyr.
10. Atal trais yn erbyn menywod rhag digwydd yn y lle cyntaf, trwy raglenni addysg ataliol gorfodol ym mhob ysgol, a thrwy gynyddu ymwybyddiaeth o'r materion a'r cymorth sydd ar gael yn y cymunedau lleol.

8.4 Adolygiad o'r gwasanaethau a ddarperir ar hyn o bryd

Gall dioddefwyr a'u teuluoedd gael mynediad at amrywiaeth o gymorth gan wasanaethau arbenigol yn eu hardaloedd neu, os nad yw'n ddiogel iddynt wneud hynny, gellir eu helpu i gael gymorth mewn ardal arall. Gellir crynhoi anghenion ymarferol dioddefwyr (a'u plant) sydd wedi datgelu trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a/neu drais rhywiol fel a ganlyn:

- Gwasanaethau arbenigol pwrpasol a lleol sydd ar gael yn hwylus, ac y mae ganddynt ddigon o adnoddau i ddiwallu anghenion penodol.
- Mynediad at loches ar gyfer dioddefwyr sy'n gorfod gadael eu cartref ar frys i ffoi rhag camdriniaeth neu drais ac, yn ddiweddarach, llety dilynol ac atebion tai hirdymor.
- Grwpiau cymorth gan gymheiriaid, cwmsela therapiwtig a chyrsgiau adfer. Mae'r rhain yn fodd i ddioddefwyr ddod i delerau â'r hyn sydd wedi digwydd,

ac i ddeall ac adnabod ymddygiad treisgar a'i effaith. Mae grwpiau yn lleihau arwahanrwydd dioddefwyr, ac yn eu helpu i feithrin eu hyder a'u gwytnwch unwaith eto. Bydd gan lawer o ddiodefwyr anghenion pellach o ran cymorth iechyd meddwl, hunan-niweidio, camddefnyddio sylweddau, a chyflyrau eraill. Nid oes cymorth lloches ar gael yng Ngogledd Cymru i fenywod sydd ag anghenion sylweddol sy'n gofyn bod staff ar gael ddydd a nos.

- Mynediad cyflym at gymorth ariannol i ddiodefwyr sy'n ddiymgeledd – oherwydd bod y sawl sy'n eu cam-drin yn dwyn eu cyflog neu eu budd-dal, neu oherwydd ni allant droi at arian y wlad. Mae diogelwch a chyfiawnder i ddiodefwyr yn hanfodol, ni waeth beth fydd eu statws mewnfudo neu breswyllo, neu eu gallu i dalu. Nid yw lloches, o reidrwydd, yn ddewis fforddiadwy i fenywod sy'n ennill cyflog isel. Gwaetha'r modd, diffyg arian yw'r prif reswm pam y mae diodefwyr yn aros gyda'r sawl sy'n eu cam-drin. I'r rhai sy'n ffoi o'u cartref heb ddim, mae llochesau yn dibynnu ar roddion gwirfoddol a haelioni'r staff i ddarparu bwyd, dillad a nwyddau hylendid sylfaenol i ddiodefwyr a'u plant.
- Mae hyfforddiant arbenigol yn hanfodol bwysig i bob gwasanaeth sy'n dod i gysylltiad â diodefwyr, a hynny er mwyn sicrhau bod staff yn effro i unrhyw awgrym o ddatgeliad, ac yn hyderus y gallant gymryd camau ar unwaith i gadw'r diodefwyr yn ddiogel. Wrth ddelio â diodefwyr, mae angen i staff fod yn ymwybodol o'r dylanwad sydd ganddynt: yr agwedd yw'r allwedd. Bydd wfftio neu awgrymu y dylai diodefwyr ddatrys materion â'u partner yn dwysáu'r risg, a gall achosi perygl enbyd i'r diodefwyr. Mae'n rhaid cefnogi a pharchu diodefwyr ar hyd eu taith, o'r datgeliad i adferiad.

Gwybodaeth a chymorth

Mae llinell gymorth Byw Heb Ofn (a elwid gynt yn llinell gymorth Cymru gyfan ar Gam-drin Domestig a Thrais Rhywiol) yn llinell gymorth genedlaethol i Gymru gyfan a chanddi weithwyr wedi'u hyfforddi sy'n gallu darparu pob math o gymorth i'r rhai sy'n galw (yn ddiodefwyr ac yn weithwyr proffesiynol). Gall gweithwyr y llinell gymorth gyfeirio diodefwyr i lochesau mewn llety â chymorth ar hyd a lled y DU, llety ar gyfer menywod (neu ddynion) a'u plant y mae angen lle diogel arnynt i aros o ganlyniad i gam-drin domestig. Yn gyffredinol, cynigir mynediad at lochesau bob awr o bob dydd.

Fel arall, gall y llinell gymorth hefyd gynnig cymorth i gyrchu gwasanaethau eraill, er enghraifft allgymorth a chymorth hyblyg. Bydd gweithwyr yn gweithio gyda chleientiaid i ddatblygu Cynllun Cymorth Unigol sy'n darparu gwasanaethau priodol megis cwnsela, gwasanaethau camddefnyddio sylweddau, gwasanaethau iechyd corfforol a meddyliol, grwpiau cymorth a rhaglenni addysg, neu sy'n cysylltu â'r gwasanaethau hynny. Mae'r rhain yn cynnwys y Rhaglen Rhyddid a'r Rhaglen Adfer. Mae'r ddwy raglen yn para 12 wythnos ac yn darparu gwybodaeth am gyflawni cam-drin domestig: yr

arwyddion, yr effaith, a'r llwybrau adfer. Yn ystod yr ymgynghori a'r ymgysylltu ar gyfer yr asesiad poblogaeth, gwelwyd bod bwch yn narpariaeth y cymorth arbenigol, er enghraifft cymorth hyblyg, ar gyfer pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig yng Ngogledd Cymru. Fodd bynnag, nid yw ethnigrwydd yn rhwystr rhag darparu lloches neu gymorth hyblyg.

Mae'r rhan fwyaf o wasanaethau arbenigol yn cynnig gwasanaeth galw heibio neu siop un-alwad lle gellir cysylltu â gwasanaethau eraill, er enghraifft cymorth tai, cyngor cyfreithiol, cymorth ariannol, cwnsela, ac ati, o dan yr un to.

Gwasanaethau Cynghorwyr Annibynnol ar Drais Domestig (IDVA)

Mae gwasanaethau IDVA ar gael ledled y rhanbarth. Cynghorwyr Annibynnol ar Drais Domestig yw'r rhain, sy'n cefnogi menywod a dynion sy'n wynebu risg fawr o gam-drin domestig. Maent yn gweithio'n agos gydag ystod o asiantaethau, gan gynnwys yr heddlu, gwasanaethau plant ac oedolion, gwasanaethau cyfreithiol, ac asiantaethau cyfiawnder troseddol, a hynny i asesu, monitro a rheoli'r risgiau y mae dioddefwyr yn eu hwynebu. At hynny, gallant gyfeirio dioddefwyr at wasanaethau fel rhai diogelu'r cartref (sy'n cymryd camau ymarferol i wella diogeledd eiddo er mwyn gwrthsefyll ymosodiad neu ddifrod a galluogi'r dioddefwr i aros yn y cartref), yn ogystal â darparu cymorth emosiynol ac ymarferol arall.

Rhaglenni ataliol mewn ysgolion

Mae atal cam-drin a thrais yn flaenoriaeth bwysig. Mae angen dysgu plant a phobl ifanc am berthnasoedd iach a diogel, a dylid sylweddoli bod unrhyw un, ni waeth beth yw ei oed, yn agored i gamdriniaeth.

Fel rhan o'r ymgyrch i daclo trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, mae nifer o raglenni ar waith mewn ysgolion ar hyd a lled Gogledd Cymru, er enghraifft rhaglen Sbectrwm, Cwmni Theatr Cat's Paw, Criw Craidd, Rhaglen Starr, ac ati. Mae'r rhaglenni hyn yn targedu plant oed ysgol, a'u nod yw hyrwyddo perthnasoedd iach a chynyddu ymwybyddiaeth plant a phobl ifanc o faterion trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol. Darperir y rhaglenni hyn gan hwyluswyr cymwys a phrofiadol: gellir darparu sesiynau yn Gymraeg neu Saesneg, maent yn drawsgwricwlaidd ac wedi'u cynllunio i annog trafod â chyfoedion, a hynny trwy ddefnyddio amryw o dechnegau. Defnyddiant ddeunyddiau treiddgar, ond ni fwriedir iddynt gyffroi teimladau cryf iawn sy'n achosi trallod. Mae'n bwysig nodi bod y sesiynau hyn wedi'u cynllunio i ysgogi trafodaeth yn hytrach na datgeliad, ond darperir cymorth a chyfeirio priodol os digwydd hynny.

Cymorth arbenigol ar gyfer Pobl Dduon a Lleiafrifoedd Ethnig

Mae BAWSO yn darparu cymorth i bobl dduon a lleiafrifoedd ethnig sy'n dioddef cam-drin domestig, neu sy'n cael eu bygwth â hynny, yn ogystal â darparu

amrywiaeth eang o wasanaethau cymorth ar draws Cymru. Ymhlith y gwasanaethau arbenigol a ddarperir y mae darparu llety dros dro yng Nghymru i'r rheiny sy'n dioddef cam-drin domestig a phob math arall o drais, yn cynnwys anffurfio organau cenhedlu benywod (FGM), priodas dan orfod, trais ar sail anrhydedd a masnachu pobl.

Rhaglenni ar gyfer cyflawnwyr

Mae angen hoelio mwy o sylw ar gymhelliad a gweithredoedd y rhai sy'n cam-drin ac yn cyflawni trais. Y rhain sy'n achosi trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, er mai'r dioddefwyr, yn ôl yr adroddiadau, sy'n cael eu beio a'u cosbi. Bydd rhai cyflawnwyr yn ymosodol a threisgar yn eu hanfod, ond gall eraill ddewis a dethol eu dioddefwyr. Ffrwyth pŵer a rheolaeth yw cam-drin partner agos. Mae yna rai unigolion a oedd yn cam-drin cyn-bartneriaid yn barhaus, er nad ydynt yn dreisgar yn eu perthynas newydd. Mae gofyn am brotocol caeth ar gyfer atgyfeirio pobl i raglenni cyflawnwyr, er mwyn cadw'r dioddefwr yn ddiogel.

Mae cymorth ar gael i gyflawnwyr cam-drin domestig trwy'r system cyfiawnder troseddol (y gwasanaeth prawf) neu yn y gymuned, lle gallant ddefnyddio rhaglen Relate Cymru, Choose2Change, sydd wedi'i hachredu gan Respect. Prif flaenoriaeth y rhaglen hon yw gwella diogelwch dioddefwyr a phlant sy'n dioddef cam-drin domestig, neu sydd wedi ei ddioddef. Caiff cyflawnwyr gyfle i fynychu rhaglen gwaith grŵp i roi sylw i'w hymddygiad treisgar er mwyn lleihau'r risg o gam-drin pellach yn eu perthnasoedd. Caiff eu partneriaid a'u plant yr wybodaeth a'r cymorth y mae eu hangen arnynt i'w cadw'n ddiogel. Mae Choose2Change yn rhaglen sydd wedi cael achrediad llawn gan Respect, ac fe'i cynigir i deuluoedd y mae cam-drin domestig yn effeithio arnynt yng Ngogledd Cymru. Datblygwyd yr achrediad er mwyn cynnig sicrwydd i aelodau o'r cyhoedd, cyllidwyr, asiantaethau sy'n comisiynu, a gweithwyr proffesiynol, eu bod yn cael gwasanaeth o ansawdd uchel, sy'n canolbwyntio ar ddiogelwch, gan sefydliadau a gafodd eu hachredu gan Respect. Dim ond rhaglenni ar gyfer cyflawnwyr wedi'u hachredu sy'n dderbyniol, ac mae angen hyfforddiant ar atgyfeirwyr ar sut i drin y cyflawnwr a'r dioddefwr wrth wneud atgyfeiriad.

Caethwasiaeth fodern

Mae BAWSO – Prosiect Diogel (Lloches) yn cefnogi dioddefwyr caethwasiaeth fodern gan ddarparu cymorth ymarferol o ran tai, cyllid personol, cyngor cyfreithiol a materion mewnfudo, a chymorth emosiynol i helpu adferiad ac adsefydlu.

Mae'r prosiect yn cynorthwyo'r rhai sydd wedi dianc rhag masnachu pobl neu sydd wedi cael eu rhyddhau o afael rhwydweithiau troseddol. Mae'n cynnal asesiadau risg, ac mae'n darparu cymorth wedi'i deilwra i anghenion yr

unigolyn. Mae'r cymorth a gynigir yn unol â Safonau Gofal Masnachu Pobl, ac mae ganddo agwedd gyfannol at anghenion cymorth.

Mae BAWSO yn gweithio'n agos gyda phartneriaid ledled y rhanbarth, gan gynnwys Awdurdodau Lleol, Heddlu Gogledd Cymru, Byddin yr Iachawdwriaeth, Ymwelwyr Iechyd, ymarferwyr iechyd rhywiol, y Groes Goch ac Uned Caethwasiaeth Fodern a Masnachu Pobl (MSHTU).

Mae'r prosiect yn darparu'r gwasanaethau canlynol i ddiodefwyr: gwasanaethau cwnsela, cyngor cyfreithiol a chynrychiolaeth mewn apeliadau llys, mynediad at fargyfreithwyr arbenigol i erlyn achosion yn llys y goron, cymorth gyda'r Mecanwaith Atgyfeirio Cenedlaethol (NRM) fel ymatebydd cyntaf cydnabyddedig yn ystod y broses ceisio lloches a mewnfudo, yn ogystal â chymorth gyda'r system cyfiawnder troseddol.

Stepping Stones

Mae Stepping Stones yn darparu cwnsela cyfrinachol ar gyfer unigolion a grwpiau o oedolion a gafodd eu cam-drin yn rhywiol pan oeddent yn blant.

Canolfan Atgyfeirio Dioddefwyr Troseddau Rhywiol (SARC)

Amethyst yw Canolfan Atgyfeirio Dioddefwyr Troseddau Rhywiol (SARC) yn ardal Gogledd Cymru. Mae'n fenter ar y cyd rhwng Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Heddlu Gogledd Cymru a grwpiau gwirfoddol. Mae'n darparu gwybodaeth am opsiynau; cyngor a chymorth o ran hysbysu'r heddlu; gwybodaeth a chymorth os na hysbysir yr heddlu; cyngor neu apwyntiad iechyd rhyw; atal cenhedlu brys; cyngor ar haint hepatitis a HIV, ac atgyfeiriad ar gyfer cymorth a chwnsela.

RASASC

Mae Canolfan Trais a Cham-drin Rhywiol (RASASC) (Gogledd Cymru) yn sefydliad cydnabyddedig sy'n darparu cymorth arbenigol annibynnol i helpu pobl i weithio trwy eu profiad o drais rhywiol.

Mae rhagor o wybodaeth yn y rhestr lawn o wasanaethau yn [atodiad 8a](#).

8.5 Casgliad ac argymhellion

Y prif negeseuon

- Ni roddir gwybod i'r heddlu am bob achos o drais a cham-drin domestig a rhywiol, ond mae nifer yr adroddiadau yn y cynyddu
- Mae trais a cham-drin domestig a rhywiol yn effeithio ar fenywod a dynion, ond mae menywod yn fwy tebygol o'u dioddef.
- Mae achosion o orfodi a rheoli 'nawr yn cael eu cofnodi yng Ngogledd Cymru ers cyflwyno'r drosedd yn Rhagfyr 2015

- Mae cam-drin domestig yn costio £66 miliwn y flwyddyn i wasanaethau cyhoeddus yng Ngogledd Cymru o ran gofal iechyd, cyfiawnder troseddol, y gwasanaethau cymdeithasol, tai a llochesau, costau cyfreithiol, a cholli allbwn economaidd.

Y bylchau mewn gwasanaethau a'r cymorth sydd ar gael

Mae'r asesiad poblogaeth yn awgrymu y dylid ystyried rhoi sylw i'r canlynol yn y dyfodol:

- Datblygu cysylltiadau cryfach o ran strategaeth ac ymarfer rhwng cam-drin domestig a diogelu oedolion.
- Effaith torri cyllidebau ar allu darparwyr gwasanaethau arbenigol i ateb y galw ac i ddiwallu'r angen am wasanaethau.
- Y cymorth y mae ei angen ar blant a phobl ifanc sy'n dystion i drais a cham-drin domestig.
- Sicrhau bod digon o ddewisiadau o ran cartrefu dioddefwyr trais a cham-drin domestig sydd ag anghenion gofal a chymorth ychwanegol sy'n gofyn bod staff ar gael ddydd a nos.
- Casglu rhagor o wybodaeth am yr angen am gymorth arbenigol, megis cymorth hyblyg, ar gyfer pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig yng Ngogledd Cymru.

Y blaenoriaethau cenedlaethol

Mae Strategaeth Genedlaethol ar Drais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol 2016-2021 (Llywodraeth Cymru, 2016) wedi cael ei gyhoeddi, ac mae'n cynnwys y 10 prif argymhelliad (gweler adran 8.3), ynghyd â'r Fframwaith Hyfforddiant Cenedlaethol (gweler adran 8.1).

Nodir yr amcanion canlynol yng Nghynllun Blynyddol y Cyngorydd Cenedlaethol (Bowen-Davies, 2016):

1. Cyngori ar weithrediad strategol y ddeddfwriaeth a'i gefnogi
2. Datblygu dull gweithredu strategol, cydlynol ac integredig o ran materion polisi a phenderfyniadau ynghylch darparu gwasanaethau
3. Datblygu argymhellion ymarferol i wella effaith ac effeithiolrwydd y gwasanaeth a ddarperir gan y sectorau cyhoeddus a gwirfoddol
4. Darparu llwyfan strategol ar gyfer rhannu addysg ac ymchwil
5. Galluogi cyfathrebu effeithiol a chynhwysol â goroeswyr, rhanddeiliaid a'r cyhoedd.

Y camau nesaf

Mae'n rhaid i gynghorau lleol a'r bwrdd iechyd baratoi a chyhoeddi strategaeth o dan Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2014 erbyn 1 Ebrill 2018. Defnyddir yr asesiad poblogaeth i lywio'r strategaeth hon.

Gwelsom hefyd fod angen i ni gynnwys rhagor o wybodaeth am drais rhywiol, camfanteisio'n rhywiol ar blant, masnachu pobl, a chaethwasiaeth fodern pan fyddwn yn adolygu'r asesiad poblogaeth. Cofiwch [gysylltu â ni](#) os bydd gennych unrhyw dystiolaeth yr hoffech ei chyflwyno.

Cydraddoldeb a hawliau dynol

Mae'r bennod hon yn cynnwys gwybodaeth am y nifer anghyfartal o fenywod, plant a phobl anabl y mae TEMCDTRh yn effeithio arnynt. Hefyd, mae'n tynnu sylw at y ffaith fod angen i wasanaethau fod ar gael i bawb, er enghraifft dynion yn ogystal â menywod, ac at yr angen am gymorth arbenigol i bobl dduon a lleiafrifoedd ethnig. Mae'n cynnwys data ynghylch cyfran y bobl â nodweddion a ddiogelir sy'n cael eu trafod yn y MARAC, er enghraifft nifer fach o bobl LGBT. Mae rhagor o wybodaeth am yr effaith ar grwpiau penodol i'w chael yn yr adran ddiogelu ym mhob pennod o'r asesiad poblogaeth.

Efallai y bydd yna faterion eraill sy'n effeithio ar bobl â'r nodweddion a ddiogelir, ac ar anghenion siaradwyr Cymraeg, sydd heb eu nodi yn yr asesiad hwn, ac y gellid rhoi sylw iddynt wrth adolygu'r asesiad poblogaeth yn y dyfodol, wrth ddatblygu'r cynllun ardal, neu yn y gwasanaethau a gânt eu datblygu neu eu newid mewn ymateb i'r cynllun.

Byddem yn croesawu unrhyw dystiolaeth benodol bellach a allai helpu i lywio'r asesiad terfynol.

Cyfeiriadau

Barnardos (2013) 'Safeguarding and promoting the welfare of children who are at risk of abuse through sexual exploitation'. Grŵp Adolygu Gweithdrefnau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan.

Barnardos (2016) *Child sexual exploitation in Wales: Seraf service*. Ar gael yn: http://www.barnardos.org.uk/serafservice/seraf_service_sexual_exploitation_wales.htm.

Bowen-Davies, R. (2016) 'National Adviser for tackling Violence against Women, other forms of Gender based Violence, Domestic Abuse and Sexual Violence (1 April 2016 to 31 March 2017)'.

Casteel, C. (2008) 'National study of physical and sexual assault among women with disabilities', *Injury Prevention*, 14, tt. 87-90.

Cydweithredu yn erbyn cam-drin domestig (caada) (2014) *In plain sight: the evidence from children exposed to domestic abuse*.

Gofal yn y Gymuned (2013) *How social workers' lack of domestic abuse awareness fails vulnerable adults*. Ar gael yn: <http://www.communitycare.co.uk/2013/06/07/how-social-workers-lack-of-domestic-abuse-awareness-fails-vulnerable-adults/>.

Hobbs, J. K. (2016) 'Project Freehand: The stories so far'. Cymorth i Fenywod Glyndwr.

Y Swyddfa Gartref (2013) 'Information for local areas on the change to the definition of domestic violence and abuse'. Ar gael yn: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/142701/guide-on-definition-of-dv.pdf (Cyrchwyd: 17 Hydref 2016).

Cymdeithas Llywodraeth Leol 'Adult safeguarding and domestic abuse: A guide to support practitioners and managers' Directors of Adult Social Services. Ar gael yn: http://www.local.gov.uk/c/document_library/get_file?uuid=5928377b-8eb3-4518-84ac-61ea6e19a026& (Cyrchwyd: 1 Tachwedd 2016).

Heddlu Gogledd Cymru (2016) *Newyddion cadarnhaol am droseddau yng Ngogledd Cymru*. Ar gael yn: <http://www.north-wales.police.uk/news-and-appeals/figures-reveal-a-positive-picture-for-north-wales.aspx>.

Cydweithredfa Gwella Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol a Llesiant Gogledd Cymru (2016) 'North Wales population assessment: Analysis of feedback from organisations report'.

Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2014) 'Chapter 4 - Intimate Personal Violence and Partner Abuse'. Ar gael yn: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20160105160709/http://www.ons.gov.uk/ons/dcp171776_352362.pdf (Cyrchwyd: 1 Tachwedd 2016).

Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2016) *Crime Survey for England & Wales*. Ar gael yn: <http://www.crimesurvey.co.uk/index.html>.

Iechyd Cyhoeddus Cymru (2016) 'Gwneud Gwahaniaeth: Buddsoddi mewn Iechyd a Llesiant Cynaliadwy i Bobl Cymru'.

Radford, L., Corral, S., Bradley, C., Fisher, H., Bassett, C., Howat, N. a Collishaw, S. (2011) 'Child abuse and neglect in the UK today'. Llundain: NSPCC. Ar gael yn: <https://www.nspcc.org.uk/services-and-resources/research-and-resources/pre-2013/child-abuse-and-neglect-in-the-uk-today/> (Cyrchwyd: 17 Hydref 2016).

Sidebotham, P., Brandon, M., Bailey, S., Belderson, P., Dodsworth, J., Garstang, J., Harrison, E., Retzer, A. a Sorensen, P. (2016) 'Pathways to harm, pathways to protection: a triennial analysis of serious case reviews 2011 to 2014'. Yr Adran Addysg. Ar gael yn: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/533826/Triennial_Analysis_of_SCRs_2011-2014_-_Pathways_to_harm_and_protection.pdf (Cyrchwyd: 1 Tachwedd 2016).

The Survivors Trust Cymru (2014) 'Submission to inquiry into the general principles of the Gender-Based Violence, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Bill'. Ar gael yn: <http://www.senedd.assembly.wales/documents/s29901/GBV%2018%20-%20Survivors%20Trust%20Cymru.pdf> (Cyrchwyd: 17 Hydref 2016).

Walby, S. (2009) 'Costs of domestic violence per local area'. Trust for London

Elusen Henry Smith.

Llywodraeth Cymru (2016) 'Strategaeth Genedlaethol ar Drais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (2016-2021)'.

Cymorth i Ferched Cymru (2016) 'Are you listening and am I being heard?' *Survivor consultation: A report of the recommendations made by survivors of violence against women, domestic abuse and sexual violence, to inform the National Strategy in Wales.*

Barnardos (2013) 'Safeguarding and promoting the welfare of children who are at risk of abuse through sexual exploitation'. Grŵp Adolygu Gweithdrefnau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan.

Barnardos (2016) *Child sexual exploitation in Wales: Seraf service*. Ar gael yn: http://www.barnardos.org.uk/serafservice/seraf_service_sexual_exploitation_wales.htm.

Bowen-Davies, R. (2016) 'National Adviser for tackling Violence against Women, other forms of Gender based Violence, Domestic Abuse and Sexual Violence (1 April 2016 to 31 March 2017)'.

Casteel, C. (2008) 'National study of physical and sexual assault among women with disabilities', *Injury Prevention*, 14, tt. 87-90.

Cydweithredu yn erbyn cam-drin domestig (caada) (2014) *In plain sight: the evidence from children exposed to domestic abuse*.

Gofal yn y Gymuned (2013) *How social workers' lack of domestic abuse awareness fails vulnerable adults*. Ar gael yn: <http://www.communitycare.co.uk/2013/06/07/how-social-workers-lack-of-domestic-abuse-awareness-fails-vulnerable-adults/>.

Hobbs, J. K. (2016) 'Project Freehand: The stories so far'. Cymorth i Fenywod Glyndwr.

Y Swyddfa Gartref (2013) 'Information for local areas on the change to the definition of domestic violence and abuse'. Ar gael yn: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/142701/guide-on-definition-of-dv.pdf (Cyrchwyd: 17 Hydref 2016).

Cymdeithas Llywodraeth Leol 'Adult safeguarding and domestic abuse: A guide to support practitioners and managers' Directors of Adult Social Services. Ar gael yn: http://www.local.gov.uk/c/document_library/get_file?uuid=5928377b-8eb3-4518-84ac-61ea6e19a026& (Cyrchwyd: 1 Tachwedd 2016).

Heddlu Gogledd Cymru (2016) *Newyddion cadarnhaol am droseddu yng Ngogledd Cymru*. Ar gael yn: <http://www.north-wales.police.uk/news-and-appeals/figures-reveal-a-positive-picture-for-north-wales.aspx>.

Cydweithredfa Gwella Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol a Llesiant Gogledd Cymru (2016) 'North Wales population assessment: Analysis of feedback from organisations report'.

Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2014) 'Chapter 4 - Intimate Personal Violence and Partner Abuse'. Ar gael yn: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20160105160709/http://www.ons.gov.uk/ons/dcp171776_352362.pdf (Cyrchwyd: 1 Tachwedd 2016).

Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2016) *Crime Survey for England & Wales*. Ar gael yn: <http://www.crimesurvey.co.uk/index.html>.

Iechyd Cyhoeddus Cymru (2016) 'Gwneud Gwahaniaeth: Buddsoddi mewn Iechyd a Llesiant Cynaliadwy i Bobl Cymru'.

Radford, L., Corral, S., Bradley, C., Fisher, H., Bassett, C., Howat, N. a Collishaw, S. (2011) 'Child abuse and neglect in the UK today'. Llundain: NSPCC. Ar gael yn: <https://www.nspcc.org.uk/services-and-resources/research-and-resources/pre-2013/child-abuse-and-neglect-in-the-uk-today/> (Cyrchwyd: 17 Hydref 2016).

Sidebotham, P., Brandon, M., Bailey, S., Belderson, P., Dodsworth, J., Garstang, J., Harrison, E., Retzer, A. a Sorensen, P. (2016) 'Pathways to harm, pathways to protection: a triennial analysis of serious case reviews 2011 to 2014'. Yr Adran Addysg. Ar gael yn: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/533826/Triennial_Analysis_of_SCRs_2011-2014_-_Pathways_to_harm_and_protection.pdf (Cyrchwyd: 1 Tachwedd 2016).

The Survivors Trust Cymru (2014) 'Submission to inquiry into the general principles of the Gender-Based Violence, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Bill'. Ar gael yn: <http://www.senedd.assembly.wales/documents/s29901/GBV%2018%20-%20Survivors%20Trust%20Cymru.pdf> (Cyrchwyd: 17 Hydref 2016).

Walby, S. (2009) 'Costs of domestic violence per local area'. Trust for London

Elusen Henry Smith.

Llywodraeth Cymru (2016) 'Strategaeth Genedlaethol ar Drais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (2016-2021)'.

Cymorth i Ferched Cymru (2016) 'Are you listening and am I being heard?' *Survivor consultation: A report of the recommendations made by survivors of violence against women, domestic abuse and sexual violence, to inform the National Strategy in Wales.*

Atodiad 8a Gwasanaethau Camdriniaeth Ddomestig yng Ngogledd Cymru

Asiantaeth	Gwasanaeth a Ddarperir	Pwy fedr fynychu?	Dull mynediad	Manteision / Canlyniadau a Ragwelir
Uned Ddiogelwch Camdriniaeth Ddomestig, Sir y Fflint	Gwasanaeth IDVA	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth arbenigol wedi ei deilwra ar gyfer y sawl sydd wedi dioddef neu sydd wedi dod drwy Gamdriniaeth Ddomestig ac sy'n Risg Uchel
	Siop Un Stop	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth a gwybodaeth a gynigir mewn un lle diogel a chyfrinachol
	Lloches	Merched a phlant yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Darpariaeth tŷ diogel hefo lefel uchel o gefnogaeth
	Rhaglen Rhyddid	Merched yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Datblygu hyder / hunan-barch
	Cefnogaeth All-gymorth	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cefnogaeth all-gymorth yn darparu cymorth/ymyriadau tymor hir i ddiodeffwyr
	Ymyrraeth mewn argyfwng	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cefnogaeth arbenigol
	Gwasanaeth IDVA	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth arbenigol wedi ei deilwra ar gyfer y sawl sydd wedi dioddef neu sydd wedi dod drwy Gamdriniaeth Ddomestig ac sy'n Risg Uchel
	Siop Un Stop	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth a gwybodaeth a gynigir mewn un lle diogel a chyfrinachol
	Lloches	Merched a phlant yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Darpariaeth tŷ diogel hefo lefel uchel o gefnogaeth
	Rhaglen Rhyddid	Merched yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Datblygu hyder / hunan-barch
	Rhaglen Power to Change	Women only	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Datblygu hyder / hunan-barch yn dilyn o'r rhaglen Rhyddid
Cymorth i Ferched Glyndwr, Sir Ddinbych	Lloches	Merched a phlant yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Darpariaeth tŷ diogel hefo lefel uchel o gefnogaeth
	Rhaglen Rhyddid	Merched yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Datblygu hyder / hunan-barch
	Rhaglen STAR	Rhwng 14-25 oed	Drwy'r ysgolion	Rhaglen ar gyfer Plant a phobl ifanc yn edrych ar faterion sy'n ymwneud â CDd
	Hyfforddiant Hyder a Phendantwydd	Merched yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Datblygu hyder / hunan-barch
Gwasanaeth Camdriniaeth Ddomestig Sir Ddinbych (NDDAS)	Gwasanaeth IDVA	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth arbenigol wedi ei deilwra ar gyfer y sawl sydd wedi dioddef neu sydd wedi dod drwy Gamdriniaeth Ddomestig ac sy'n Risg Uchel
	Rhaglen Respect 1-1 i Gyflawnwyr	Plant oed ysgol	Drwy'r ysgolion	Sesiynau rhannu gwybodaeth a chodi ymwybyddiaeth yn yr ysgolion
	Rhaglen STAR	Rhwng 14-25 oed	Drwy'r ysgolion	Rhaglen ar gyfer Plant a phobl ifanc yn edrych ar faterion sy'n ymwneud â DASV
	Rhaglen Rhyddid	Merched yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Rhaglen datblygu hyder / hunan-barch
	Cefnogaeth All-gymorth Hyblyg	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cefnogaeth all-gymorth yn darparu cymorth/ymyriadau tymor hir i

Asesiad poblogaeth Gogledd Cymru:
Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol

Asiantaeth	Gwasanaeth a Ddarperir	Pwy fedr fynychu?	Dull mynediad	Manteision / Canlyniadau a Ragwelir
				ddioddefwyr
	Siop Un Stop	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth a gwybodaeth yn cael ei gynnig mewn un lle diogel a chyfrinachol
	Lloches - Unedau ar Wasgar	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Darpariaeth tŷ diogel hefo rhywfaint o gymorth
	Sgyrsiau Codi Ymwybyddiaeth	Ysgolion	Drwy'r ysgolion	Sesiynau rhannu gwybodaeth a chodi ymwybyddiaeth yn yr ysgolion
Aberconwy	Cefnogaeth All-gymorth Hyblyg	Gellir cefnogi 5 o ferched ar y tro	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cefnogaeth all-gymorth yn darparu cymorth/ymyriadau tymor hir i ddioddefwyr
	Rhaglen Rhyddid	Merched yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Datblygu hyder / hunan-barch
	Gwasanaeth DART			
	Llinell Gymorth	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth yn y fan a'r lle dros y ffôn, ymyrraeth mewn argyfwng a chyfeirio i loches neu wasanaethau arbenigol eraill.
	Canolfan Wybodaeth Galw Heibio	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth a gwybodaeth yn cael eu cynnig mewn un lle diogel a chyfrinachol
Cymorth i Ferched Cymru Colwyn (CWWA), Conwy	New Beginnings			
	Rhaglen STAR	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Rhaglen i blant a phobl ifanc yn edrych ar faterion sy'n ymwneud â DASV
	Boreau coffi ac ymgysylltu gyda defnyddwyr gwasanaeth			
	Rhaglen Riantu	Rhieni a'u plant	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Gwybodaeth a chymorth ynghylch ymdopi gyda rhiantu ar ôl CDD
	Rhaglen Datblygu Hyder	Merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Rhaglen datblygu hyder / hunan-barch
	Gwasanaeth IDVA	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth arbenigol wedi ei deilwra ar gyfer y sawl sydd wedi dioddef neu sydd wedi dod drwy Gamdriniaeth Ddomestig ac sy'n Risg Uchel
	Lloches	Merched a phlant yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Darpariaeth tŷ diogel gyda lefel uchel o gefnogaeth
	Rhaglen dydd Gwener Hapus, ymarfer corff, bwyta'n iach, coginio ac ati			
	Gwasanaeth Galw Heibio	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth a gwybodaeth yn cael eu cynnig mewn un lle diogel a chyfrinachol
Cymorth i Ferched Bangor, Gwynedd	Gwasanaeth IDVA	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth arbenigol wedi ei deilwra ar gyfer y sawl sydd wedi dioddef neu sydd wedi dod drwy Gamdriniaeth Ddomestig ac sy'n Risg Uchel
	Cefnogaeth All-gymorth Hyblyg	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cefnogaeth all-gymorth yn darparu cymorth/ymyriadau tymor hir i

Asesiad poblogaeth Gogledd Cymru:
Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol

Asiantaeth	Gwasanaeth a Ddarperir	Pwy fedr fynychu?	Dull mynediad	Manteision / Canlyniadau a Ragweilir
				ddioddefwyr
	Rhaglen Rhyddid	Merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Rhaglen datblygu hyder / hunan-barch
	Perthnasau Iach	Plant yn eu harddegau a phobl ifanc		
	Rhaglen Blynyddoedd Rhyfeddol	Plant yn eu harddegau a phobl ifanc		
	CYP penodol yn gweithio yn y gymuned	Plant ysgol rhwng 5 - 17 oed		
Gorwel, Yns Mon	Gwasanaeth IDVA	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth arbenigol wedi ei deilwra ar gyfer y sawl sydd wedi dioddef neu sydd wedi dod drwy Gamdriniaeth Ddomestig ac sy'n Risg Uchel
	Lloches	Merched a phlant yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Darpariaeth tŷ diogel gyda lefel uchel o gefnogaeth
	Caring Dads	Dynion sydd wedi cyflawni CDd	?	Cymorth i ddynion sydd wedi cyflawni CDd
	Rhaglen Rhyddid	Merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Rhaglen datblygu hyder / hunan-barch
	Cefnogaeth All-gymorth Hyblyg	Merched a dynion	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cefnogaeth all-gymorth yn darparu cymorth/ymyriadau tymor hir i ddioddefwyr
	Gweithiwr Cymorth CYP arbenigol	Plant a phobl ifanc	?	Cefnogaeth i blant a phobl ifanc sydd wedi cael eu heffeithio gan CDd
	Siop Un Stop	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth a gwybodaeth yn cael eu cynnig mewn un lle diogel a chyfrinachol
Cymorth i Ferched CAHA, Sir y Fflint	Gwasanaeth IDVA	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth arbenigol wedi ei deilwra ar gyfer y sawl sydd wedi dioddef neu sydd wedi dod drwy Gamdriniaeth Ddomestig ac sy'n Risg Uchel
	Rhaglen Rhyddid	Merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Rhaglen datblygu hyder / hunan-barch
	Gwasanaeth cwnsela mewnol			Gwasanaeth cwnsela ar gyfer unigolion sydd wedi cael eu heffeithio gan CDd
	Gweithiwr CYP Cymunedol	Plant a phobl ifanc		Cefnogaeth ar gyfer plant a phobl ifanc sydd wedi eu heffeithio gan CDd
	Crucial Crew	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Sesiynau rhannu gwybodaeth a chodi ymwybyddiaeth yn yr ysgolion
	Sgyrsiau Codi Ymwybyddiaeth		Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Sesiynau gwybodaeth a chodi ymwybyddiaeth
	ODEL - agor drysau a gwella bywydau	Cwrs Achrededig		
	Lloches	Merched a phlant yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Darpariaeth tŷ diogel gyda lefel uchel o gefnogaeth
Bawso, Gogledd	Cefnogaeth All-	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol	Cefnogaeth all-gymorth yn darparu

Asesiad poblogaeth Gogledd Cymru:
Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol

Asiantaeth	Gwasanaeth a Ddarperir	Pwy fedr fynychu?	Dull mynediad	Manteision / Canlyniadau a Ragwelir
Cymru	gymorth Hyblyg		neu drwy asiantaeth	cymorth/ymyriadau tymor hir i ddiodefwyr
	Lloches ar gyfer Dioddefwyr Caethwasiaeth Fodern	Merched a phlant yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Darpariaeth tŷ diogel gyda lefel uchel o gefnogaeth
Bawso, Cei Conna	Safe House	Merched a phlant yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Darpariaeth tŷ diogel gyda lefel uchel o gefnogaeth
Bawso, Wrecsam	Siop Un Stop	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cefnogaeth a gwybodaeth yn cael eu cynnig mewn un lle diogel a chyfrinachol
Bawso, Wrecsam	Rhaglen Gateway	Defnyddwyr gwasanaeth Pwylaidd	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Rhaglen datblygu hyder ac hunan-barch ar gyfer merched sydd wedi dioddef CDd - rhaglen Rhyddid yn cael ei chyflwyno mewn Pwyleg
Bawso, Gogledd Cymru	Pecyn Hyfforddiant ar gyfer FGM, FM, HBV, DA, Caethwasiaeth Fodern o bersbectif pobl dduon	PAWB	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Ymwybyddiaeth addysgol
Cymorth i Ddiodefwyr, Gogledd Cymru	Cymorth emosynol ac ymarferol i bawb sydd wedi dioddef trosedd	Unrhyw un sydd wedi dioddef oherwydd trosedd	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth a gwybodaeth i ddiodefwyr unrhyw droseddau
Llinell Gymorth Byw Heb Ofn	Gwasanaeth cefnogi a gwrando	PAWB	Gweithwyr cymorth sydd wedi cael lefel uchel o hyfforddiant ar y llinell gymorth. Ffôn ac ebost	Cymorth dros y ffôn neu drwy ebost i unrhyw un sydd wedi dioddef Camdriniaeth Ddomestig
	Cyfeiriadau i lochesi a gwasanaethau arbenigol eraill	PAWB	Ffôn ac ebost	Cymorth dros y ffôn neu drwy ebost i unrhyw un sydd wedi dioddef Camdriniaeth Ddomestig
	Cyfeiriadau i wasanaethau all-gymorth	PAWB	Ffôn ac ebost	Cymorth dros y ffôn neu drwy ebost i unrhyw un sydd wedi dioddef Camdriniaeth Ddomestig
	Cyfeiriadau i MARAC	Os yw'n cwrdd â'r trothwy	Ffôn ac ebost	Cymorth dros y ffôn neu drwy ebost i unrhyw un sydd wedi dioddef Camdriniaeth Ddomestig
	Ymyrraeth mewn argyfwng pan fo angen	Pawb yn ôl yr angen	Ffôn ac ebost	Cymorth dros y ffôn neu drwy ebost i unrhyw un sydd wedi dioddef Camdriniaeth Ddomestig
Partneriaeth Diogelwch Cymunedol, Conwy a Sir Ddinbych	Cynllun Cartrefi Diogelach (Canolbwyntio ar Dargedau)	Dynion, merched a'u teuluoedd	Email referral	Cymorth dros y ffôn neu drwy ebost i unrhyw un sydd wedi dioddef Camdriniaeth Ddomestig
	Gwasanaeth IDVA		Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth arbenigol wedi ei deilwra ar gyfer y sawl sydd wedi dioddef neu sydd wedi dod drwy Gamdriniaeth Ddomestig ac sy'n Risg Uchel
CBS Wrecsam	Cynhyrchiad	Myfyrwyr blwyddyn 9	Drwy'r ysgolion	Sesiwn codi ymwybyddiaeth ynghylch Trais a Chydsynio

Asesiad poblogaeth Gogledd Cymru:
Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol

Asiantaeth	Gwasanaeth a Ddarperir	Pwy fedr fynychu?	Dull mynediad	Manteision / Canlyniadau a Ragwelir
	Ysgol Cat's Paw			Rhywiol
	Cynhyrchiad Ysgol Cat's Paw	Colegau 16+	Drwy'r ysgolion	Sesiwn codi ymwybyddiaeth ynghylch Trais a Chydsynio Rhywiol
Siop Wybodaeth CBS Wrecsam	Perthnasau priodol a diogelwch ar-lein	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Rhagarweiniad i ffurfio perthnasau priodol a bod yn ddiogel ar-lein
Prosiect Spectrum, Gogledd Cymru	Belonging	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Galluogi pobl ifanc i sefydlu empathi gyda chymeriad sydd â phrofiad o CDd ac edrych ar rwydweithiau cymorth sydd ar gael i bobl ifanc
Prosiect Spectrum, Gogledd Cymru	Teulu	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Deall y term CDd, cydnabod bod pob teulu'n wahanol a'r rwydweithiau cymorth sydd ar gael
Siop Wybodaeth WCBC	Cydsynio Rhywiol: Rhoi Caniatâd	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Deall cydsynio rhywiol, y gyfraith a gwneud dewisiadau iach
Prosiect Spectrum, Gogledd Cymru	Rhagarweiniad i Gamfanteisio'n Rhywiol : Stori Sarah	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Codi ymwybyddiaeth am gamfanteisio'n rhywiol a'r tactegau a ddefnyddir gan bobl sy'n camfanteisio'n rhywiol ar ferched a phlant a nodi ffynonellau cymorth.
Prosiect Spectrum, Gogledd Cymru	Priodasau dan Orfodaeth	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Deall cydsyniad priodas, y gwahaniaeth rhwng Priodasau sydd wedi eu Trefnu a Phriodasau dan Orfodaeth, lle i gael cymorth.
Siop Wybodaeth CBS Wrecsam	Perthnasau	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Trafodaeth am ymddygiad derbyniol ac annerbyniol mewn perthnasau rhwng partneriaid, adnabod yr arwyddion o ran perthnasau treisgar, effaith camdriniaeth a'r gefnogaeth sydd ar gael.
Spectrum, Gogledd Cymru	Stereoteipio Gender	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Dechrau deall bod anghydraddoldeb yn bodoli mewn cymdeithas ag y gall anghydraddoldeb gender arwain at wahaniaethu a chamdriniaeth
Siop Wybodaeth CBSW	Perthnasau Diogelach	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Dechrau nodi nodweddion perthnasau iach a diogel
Cymorth i Ferched Cymru, Wrecsam	Crucial Crew	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Rhagarweiniad Cymorth
Spectrum, Gogledd Cymru	Perthnasau Iach	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Dechrau nodi nodweddion perthnasau iach
Spectrum, Gogledd Cymru	Chance or Choice	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Atgyfnerthu nodweddion perthnasau iach
Spectrum, Gogledd Cymru	Nodi emosiynau	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	
Spectrum, Gogledd Cymru	Parth Diogelwch	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	
Spectrum, Gogledd Cymru	Gender: qual or the same	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	
Spectrum, Gogledd Cymru	Arferion niweidiol traddodiadol (FGM)	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	

Asesiad poblogaeth Gogledd Cymru:
Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol

Asiantaeth	Gwasanaeth a Ddarperir	Pwy fedr fynychu?	Dull mynediad	Manteision / Canlyniadau a Ragwelir
Spectrum, Gogledd Cymru	Trais ar sail Anrhydedd	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	
Spectrum, Gogledd Cymru	Herio stereoteipio ar sail gender	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	
Spectrum, Gogledd Cymru	Trais rywiol: Secstio	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	
Spectrum, Gogledd Cymru	Camau Camdriniaeth	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Ymchwilio i gamdriniaeth ddomestig
Spectrum, Gogledd Cymru	Cydsyniad Rhywiol	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Codi ymwybyddiaeth o'r gyfraith ynghylch cydsyniad rhywiol, y cysyniad o gydsyniad mewn perthynas â gweithgaredd rhywiol, y gefnogaeth sydd ar gael i'r sawl sydd â phrofiad o gamdriniaeth rywiol.
Spectrum, Gogledd Cymru	Trais yn erbyn Merched	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Ymchwilio i gamdriniaeth ddomestig
Siop Wybodaeth CBS Wrecsam	Aros yn iach yn emosiynol	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Cychwyn edrych ar nodweddion perthnasau iach ac edrych ar ôl eich emosiynau
Gogledd Cymru	Rhaglen Rhyddid	Merched yn unig	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Rhaglen datblygu hyder / hunan-barch
Gogledd Cymru	Digwyddiadau Ymgyrch Rhuban Gwyn	Pawb	D/B	Ymgyrch codi ymwybyddiaeth, ymgysylltu gyda'r gymuned a'r coleg lleol mewn amryw o ffyrdd.
Gogledd Cymru	Diogelu Targedau (gan gynnwys Camerâu Goruchwyllo)	Dioddefwyr camdriniaeth a'u teuluoedd	Drwy'r Gwasanaeth CDd, HGC, WCBC ac ati	Tawelwch meddwl I ddiodesfwr camdriniaeth a'u teuluoedd fel y gallant aros yn ddiogel yn eu cartrefi
Gogledd Cymru	Hyfforddiant Camdriniaeth Ddomestig a Thrais Rywiol	Yr holl swyddogion proffesiynol		Gweithlu gwybodus sy'n gallu adnabod arwyddion a symptomau camdriniaeth a chefnogi diodesfwr mewn modd priodol.
Gogledd Cymru	Cydlynnydd Camdriniaeth Ddomestig a Thrais Rywiol	Yr holl swyddogion proffesiynol	D/B	Arweinydd strategol yr agenda VAWDASV
Canolfan Ferched Gogledd Cymru (NWWC)	Gwasanaeth IDVA	Dynion a merched	Cyfeiriad uniongyrchol neu drwy asiantaeth	Cymorth arbenigol wedi ei deilwra ar gyfer y sawl sydd wedi diodesfwr neu sydd wedi dod drwy Gamdriniaeth Ddomestig ac sy'n Risg Uchel
Canolfan Ferched Gogledd Cymru (NWWC)	Cymorth Prosiect Teuluoedd Gwydn	Merched a'u teuluoedd	Cyfeiriad drwy NWWC neu drwy gydlynwyr / sefydliadau Teuluoedd Gwydn (TAT; Hafan+E120).	Asesiad diogelwch ac anghenion yn arwain at gynllun gweithredu ar gyfer y ddynes a'i theulu, gyda chymorth un i un yn arwain at well canlyniadau a llwybrau cefnogaeth.
Canolfan Ferched Gogledd Cymru (NWWC)	Cynllun Pathfinder Diversion i Ferched	Merched sydd wedi cael eu harestio am droseddau nad ydynt yn ddirifol ac sydd wedi cyfaddefil'r troseddau hynny	Drwy Heddlu Gogledd Cymru, naill ai yn y ddalfa yn Llanelwy neu orsafoedd heddlu cymunedol ar draws Sir y Fflint, Sir Ddinbych a Chonwy	Nod y cynllun yw arallgyfeirio merched sydd wedi cyflawni troseddau lefel isel o'r system cyfiawnder troseddol drwy roi sylw i anghenion a'r amgylchiadau sydd wrth wraidd eu hymddygiad troseddol. Cânt gynnig i gymryd rhan yn y cynllun yn hytrach na mynd drwy'r camau arferol yn y llys / dirwy. Mae camdriniaeth ddomestig ac/neu trais rywiol yn

Asesiad poblogaeth Gogledd Cymru:
Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol

Asiantaeth	Gwasanaeth a Ddarperir	Pwy fedr fynychu?	Dull mynediad	Manteision / Canlyniadau a Ragwelir
				rhan o brofiadau blaenorol neu gyfredol nifer o'r merched sydd ar y cynllun. Prosiect peilot ar lefel Cymru gyfan yw hwn.
Canolfan Ferched Gogledd Cymru (NWWC)	Ailsefydlu	Merched sydd wedi eu dedfrydu i garchar yn HMP Styal ac a fydd yn cael eu rhyddhau i Ogledd Cymru	Derbynnir cyfeiriadau'n uniongyrchol o Garchar Styal. Mae'r prosiect yn ymgysylltu gyda merched sydd yn y carchar am gyfnodau byr neu hir.	Mae'r prosiect yn anelu at sicrhau bod anghenion merched yn cael eu diwallu pan fyddant yn cael eu rhyddhau o'r carchar a bod modd iddynt integreiddio'n well i'w cymunedau. Mae'r asesiad yn sicrhau bod anghenion o ran trais ddomestig / rhywiol yn nodwedd drwy gydol y broses.F104
Canolfan Ferched Gogledd Cymru (NWWC)	Gwasanaeth Mentora ac Eiriolaeth 'Together Women'	Merched sydd wedi troseddau ac sydd wedi cael diagnosis anhwylder personoliaeth	Hunangyfeirio neu gyfeiriad gan asiantaeth	Cynnydd cadarnhaol ar draws llwybrau cefnogaeth perthnasol a'r troseddu'n dod i ben / yn lleihau.
Canolfan Ferched Gogledd Cymru (NWWC)	Prosiect 'Staying Home' (Gibrán UK).	Merched yn y gymuned, yn y ddalfa neu mewn eiddo a gymeradwywyd sydd dim ag anghenion cymorth mewn perthynas ag alcohol a chyffuriau ac a fydd yn cael eu rhyddhau i gyfeiriad yng Ngogledd Cymru.	Gwasanaeth prawf ac asiantaethau eraill	Cynnydd cadarnhaol ar draws llwybrau cefnogaeth perthnasol a'r troseddu'n dod i ben / yn lleihau.
Canolfan Ferched Gogledd Cymru (NWWC)	Gwasanaeth Gwybodaeth a Chymorth	Unrhyw ddynes 16+ gydag un neu fwy o anghenion ar draws llwybrau cymorth NWWC	Hunangyfeirio neu gyfeiriad gan asiantaeth	Asesiad o anghenion a chynllunio camau gweithredu a chymorth ymarferol ac emosiynol i ddilyn.
Heddlu Gogledd Cymru	Diogelu bywydau	Dioddefwyr camdriniaeth a'u teuluoedd	Drwy ffonio 999, 101 i-rhoi gwybod am drosedd / digwyddiad neu drwy'r dudalen ar y wefan	Camau cadarnhaol - sicrhau fod pawb yn saff - arestio'r troseddwr - casglu gwybodaeth – sicrhau camau diogelu ar unwaith drwy gyfeirio drwy gyswllt wyneb yn wyneb a cherdyn z - Nodi risg drwy DASH a barn broffesiynol - ymchwilio'n seiliedig ar y risg.
Heddlu Gogledd Cymru	Atal a	Dioddefwyr camdriniaeth a'u teuluoedd	Drwy ffonio 999, 101 i-rhoi gwybod am drosedd / digwyddiad neu drwy'r dudalen ar y wefan	Cyfeirio at y PVPU arbenigol am Asesiad risg llawn a rhannu gwybodaeth ar lefel statudol gyda AGC a'r Gwasanaeth Prawf os yn briodol. Gyda chaniatâd gellir rhannu hefyd gydag asiantaethau anstatudol megis IDVA, WA, Hagan Cymric, BAWSO, Canolfan i Ferched, C2C a mwy...
Heddlu Gogledd Cymru	Gwarchod pobl fregus	Dioddefwyr camdriniaeth a'u teuluoedd	Drwy ffonio 999, 101 i-rhoi gwybod am drosedd / digwyddiad neu drwy'r dudalen ar y wefan	Achosion risg Canolig neu Uchel yn cael eu cyfeirio at y DAO Arbenigol ar gyfer eu hadolygu a gweithredu arnynt. Gwneir hynny dros y ffôn neu drwy cyfarfod diogelu a drefnwyd ymlaen llaw naill ai gan un asiantaeth neu ar y cyd a gall gynnwys cyfeirio ymlaen ar gyfer cymorth arbenigol.
	Asesiad risg a thrafod y risg er mwyn	Dioddefwyr camdriniaeth a'u teuluoedd	Cyfeiriad MARAC Amlasiantaethol - ebost i flwch MARAC	DAO i gynnal adolygiad diogelu ar unwaith a gwneud fel yr uchod os oes unrhyw faterion sydd angen

Asesiad poblogaeth Gogledd Cymru:
Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol

Asiantaeth	Gwasanaeth a Ddarperir	Pwy fedr fynychu?	Dull mynediad	Manteision / Canlyniadau a Ragwelir
	penderynu ar ymateb amlasiantaethol i ddioddefwyr CDd risg uchel.			sylw brys. Fel arall, bydd y mater yn cael ei adolygu gan DAO, DSPVPU, ac IDVA i benderfynu a ddylid cynnwys MAERAC, ac os nad yw'n cael ei gynnwys, pa gamau ddylid eu cymryd, e.e. cyfeirio ymlaen, cyswllt pellach, aildasgio yn ôl i'r sawl gyfeiriodd y mater.
	Targedu gwaith yn well	Cyfeiriwyd gan DAO arbenigol ar gyfer gwaith ataliol a thawelwch meddwl	Tim Cymdogaethau Diogelach drwy Wardeniaid cymunedol a PCSO a CMB lleol.	Tawelwch meddwl i ddioddefwyr camdriniaeth a'u teuluoedd y gallant aros yn ddiogel yn eu cartrefi.
Heddlu Gogledd Cymru	Systemau Sicrwydd Electronig	DAO yn nodi pwy sydd i'w derbyn ac yn gosod yr offer	Larymau symudol TecSOS a Skyguard GPS	
	Patrolau sicrwydd	Swyddogion SNT/LPS	Wyneb yn wyneb	Ymweliadau gyda chaniatâd i ddarparu cymorth gweladwy a thawelwch meddwl i ddioddefwyr CDd.
	Ymweliadau Gorfodaeth	Swyddogion SNT/LPS	Wyneb yn wyneb	Mae'n golygu ymweld ag IP a throeddwy CDd yn eu cartrefi, amodau mechniaeth ataliol i ddiogelu dioddefwyr a'u teuluoedd a sicrhau cydymffurfiaeth yn arbennig lle amheuir bod amodau'n cael eu torri naill ai oherwydd pwysau neu cyd-gynllwynio.
Heddlu Gogledd Cymru	DVDS	Ystafell Reoli'r Heddlu/SPVPU SDAO	Ffôn neu wyneb yn wyneb	Hawl i Ofyn / Hawl i Wybod - Gall unrhyw un wneud ymholiad os ydynt yn bryderus fod gan bartner mewn perthynas hanes o gamdriniaeth ddomestig. Byddwn yn sicio i weld a oes unrhyw wybodaeth wedi dod i law ac yna'n asesu i weld a oes digon o bryder i'w rhannu gyda'r person a effeithir. Y cyfan yn cael ei gofnodi'n ofalus.
Heddlu Gogledd Cymru	DVPN/DVPO	Adran Gyfreithiol LPS/NWP	Ffôn/wyneb yn wyneb/cwblhau dogfennau CJS	Lle mae'r risg yn ddifrifol ac nad oes modd dwyn achos neu weithredu opsiynau eraill i ddiogelu, gellir cyhoeddi DVPN a fydd ag amodau i atal y person a amheuir rhag cysylltu gyda'r IP am 48 awr. Cynhelir gwrandawriad yn y llys wedyn ar bob achlysur i gael DVPO sy'n para am 28 diwrnod. Gwneir hyn i roi seibiant i'r IP fel y gall ymgysylltu gyda gwasanaethau i leihau'r risg a gwella'r broses ddiogelu.
Heddlu Gogledd Cymru	Marcio Rhybudd ar Systemau	SDAO a FCC	SDAO a FCC - Llenwi ffurflen ac E-bost	Mae rhoi marc rhybudd ar system ICAD yr heddlu yn foddol swyddogion fod yn ymwybodol o bryderon os ceir galwad yn ymwneud â CDd. Gall hyn fod o gymorth i ddwyn sylw at batrymau o gamdriniaeth wrth gasglu tystiolaeth.

Asesiad poblogaeth Gogledd Cymru:
Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol

Asiantaeth	Gwasanaeth a Ddarperir	Pwy fedr fynychu?	Dull mynediad	Manteision / Canlyniadau a Ragwelir
Heddlu Gogledd Cymru	Cyswllt dros y ffôn gydag unrhyw berson sy'n dioddef CDD risg safonol gyda chaniatâd	Canolfan Gymorth i Ddiodefwyr	Staff hyfforddedig yn y Ganolfan Gymorth i Ddiodefwyr	Yn seiliedig ar DASH a dim cyswllt DAO. Caniatáu i'r IP cael eu cyfeirio at gymorth mwy arbenigol os ydynt yn gofyn am hynny. Hefyd yn caniatáu i ail AR DASH gael ei gynnal os yw'r IP yn caniatáu a gall hyn ddarparu mwy o fanylion am y risg.
Heddlu Gogledd Cymru	VPS	LPS/CID	Swyddogion Ymchwilio	VPS yn hanfodol i'r llysoedd i ddeall yr effaith ar yr IP ac fel sylfaen ar gyfer dedfrydu
Heddlu Gogledd Cymru	Rhannu ac ymgysylltu gydag asiantaethau eraill	PVPU SDAO's	PVPU	Cydweithio i ymgysylltu gyda diodefwyr. Rhannu gwybodaeth mewn modd cyfreithlon a chymesur dan AWCPP, CDA a HRA.
Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru (CRC), Gogledd Cymru	Rhaglen Adeiladu Gwell Perthnasau	Y sawl sy'n cyflawni Camdriniaeth Ddomestig		
Choose2Change, Relate Cymru, Gogledd Cymru	Rhaglen i'r sawl sy'n cyflawni Camdriniaeth Ddomestig	Y sawl sy'n cyflawni Camdriniaeth Ddomestig		
Choose2Change, Relate Cymru, Gogledd Cymru	Gwasanaeth Cefnogaeth Gyfochrog i bartneriaid / cyn-bartneriaid	Cymorth i bartneriaid / cyn-bartneriaid dynion sydd ar y rhaglen Choose2Change		
NWP (Raglen Graidd ar gyfer Ymgysylltu gyda'r Ysgolion ar lefel Cymru Gyfan AWSLCP)	Safe Haven - gwers (5-6 oed)	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Codi ymwybyddiaeth o ddiogelwch personol a llesiant yn y cartref
NWP (AWSLCP)	Hidden Hurt - gwers (11-13 oed)	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Adnabod a datblygu perthnasau diogel gydag eraill. Ymchwilio i gamdriniaeth ddomestig
NWP (AWSLCP)	Gwers 'Dangerous Deception' (14 oed)	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Adnabod arwyddion camfantais rhywiol a gwybod lle i fynd am gymorth
NWP (AWSLCP)	No means No lesson (14 -15 oed)	Plant a phobl ifanc	Drwy'r ysgolion	Deall a chydabod pwysigrwydd cydsynio rhywiol
Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol	Goruchwylio/ymgysylltu'n barhaus gyda throseddwr ar lefel statudol fel rhan o'u gorchymyn neu ddedfryd / gwaith un i un yn canolbwyntio ar droseddau gyda'r sawl sydd wedi cyflawni trsedd on eu	Troseddwr	CJS	

Asesiad poblogaeth Gogledd Cymru:
Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol

Asiantaeth	Gwasanaeth a Ddarperir	Pwy fedr fynychu?	Dull mynediad	Manteision / Canlyniadau a Ragwelir
	cyfeirio at CRC neu asiantaethau eraill ar gyfer rhaglenni ac ati			
Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol	Gwaith ymgysylltu gyda dioddefwyr a'u cefnogi sy'n seiliedig yn bennaf ar reoli risg a chyfeirio	Dioddefwyr	CJS	

Atodiad 8b: Gwasanaethau mewn perthynas â Thrais Rhywiol yng Ngogledd Cymru

Asiantaeth	Gwasanaethau a Ddarperir	Pwy fedr fynychu?	Dull mynediad	Manteision / Canlyniadau a Ragwelir
Stepping Stones, Gogledd Cymru	Cwmsela a chymorth i bobl sydd wedi dioddef camdriniaeth rywiol pan yn blant	Dynion a merched, 18+	Hunangyfeirio neu drwy asiantaeth	
Stop it Now! Sefydliad Lucy Faithful, Gogledd Cymru	Parent Protect!	Rhieni / Gofalwyr	Hunangyfeirio neu archebu lle ar gyfer grŵp drwy'r asiantaeth sy'n cynnig y gwasanaeth	Deall ymddygiad pobl sy'n cam-drin, rhwystrau, camau positif y gall oedolion eu cymryd i atal plant rhag cael eu cam-drin yn rhywiol
	Parent Protect! Ar gyfer plant gydag anghenion ychwanegol	Rhieni/gofalwyr â phlant sydd ag anghenion ychwanegol	Hunangyfeirio neu archebu lle ar gyfer grŵp drwy'r asiantaeth sy'n cynnig y gwasanaeth	Dealltwriaeth o fregusrwydd mwy y plant hynny sydd ag anghenion ychwanegol
	Professionals Protect!	Pobl broffesiynol sy'n gweithio gyda neu sy'n cefnogi teuluoedd a phlant	Hunangyfeirio neu archebu lle ar gyfer grŵp drwy'r asiantaeth sy'n cynnig y gwasanaeth	Deall ymddygiad pobl sy'n cam-drin, rhwystrau, camau positif y gall oedolion eu cymryd i atal plant rhag cael eu cam-drin yn rhywiol
	Diogelwch ar y Rhyngwrwyd	Rhieni / gofalwyr a phobl broffesiynol	Hunangyfeirio neu archebu lle ar gyfer grŵp drwy'r asiantaeth sy'n cynnig y gwasanaeth	Defnydd positif a chadarnhaol o'r rhyngwrwyd, 'paratoi' ar-lein, secstio, seibr-fwlio a c edrych ar ddelweddau anwedus o blant, camau ataliol positif y gellir eu cymryd i warchod plant.
	Datblygiad Rhywiol Plant sydd wedi ac sydd heb aeddfedu	Rhieni / gofalwyr a phobl broffesiynol	Hunangyfeirio neu archebu lle ar gyfer grŵp drwy'r asiantaeth sy'n cynnig y gwasanaeth	Ymddygiad iach, addas i'w hoedran ymysg plant dan 5, 5-11, sut i ymateb, caniatâd ac ymddygiad rhywiol peryglus ar gyfer plant sydd wedi aeddfedu, camau ataliol cadarnhaol y gellir eu cymryd.
	Atal Camfanteisio'n Rhywiol ar Blant		Hunangyfeirio neu archebu lle ar gyfer grŵp drwy'r asiantaeth sy'n cynnig y gwasanaeth	Ffeithiau am gamdriniaeth rywiol a chamfanteisio'n rhywiol a sut y gall ddigwydd, sut mae pobl sy'n cam-drin yn 'paratoi' eu dioddefwyr, pam fydd dioddefwyr efallai ddim eisiau siarad am y peth, adnabod yr arwyddion, camau ataliol cadarnhaol, rhoi gwybodaeth, cefnogaeth neu gyngor.
Canolfan Cymorth Trais a Chamdriniaeth Rywiol Gogledd Cymru+A3	Gwasanaethau Cwmsela a Chymorth	Unrhyw un 13 oed neu hŷn sydd wedi dioddef unrhyw fath o drais rywiol, yn ddiweddar neu yn y gorffennol. Canolfan Blant wedi cael ei sefydlu, disgwyl am ganlyniad bid am arian i Plant Mewn Angen er mwyn gweithio gyda phlant a phobl ifanc 3-19, therapi chwarae ac ati	Hunangyfeirio neu drwy asiantaeth arall sy'n gweithio gyda'r cleient	Gwell ansawdd bywyd yn gyffredinol, mwy o hunan-hyder, llai o ddibyniaeth ar alcohol a chyffuriau, yn fwy hyderus i fynd i weithio/mynychu coleg; Dulliau gwell a diogelach ar gyfer ymdopi
Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol	Rhaglen Gymunedol ar gyfer Troseddwyr Rhyw	Wedi ei anelu at droseddwyr rhyw sydd wedi eu cael yn euog o drosedd, dynion 21 oed a hŷn	CJS	Lleihau ymddygiad all arwain at ail-droseddu

Asesiad poblogaeth Gogledd Cymru:
Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol

Asiantaeth	Gwasanaethau a Ddarperir	Pwy fedr fynychu?	Dull mynediad	Manteision / Canlyniadau a Ragwelir
Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol	Rhaglen Troseddwy Rhyw ar y Rhyngwryd+B5	Wedi ei anelu at droseddwy rhyw sydd wedi eu cael yn euog o drosedd, dynion 21 oed a hŷn	CJS	Lleihau ymddygiad all arwain at ail-droseddu